

„Sokan vannak ma is a latin kultúra szerelmesei, sokan az értő, tudós gondozói is. E kötet írója nem a hivatásos hagyományápolók, csak a szerelmes hívek közé tartozik. Figyelemmel kíséri a tudósok eredményeit, a régészek, restaurátorok, muzeológusok, történészek fáradozásait, lelkes résztvevője az Aquincumi Költőversenyeknek, szurkol a kísérleti régészet művelőinek, támogatja a római hadi hagyományokat felelevenítő csoportokat, köztük első helyen a Familia Gladiatoria fiataljait, akiknek a kérésére több menetdal szöveget szerzett, s az ő felkérésükre született meg többek között a kötetben szereplő *Aquincumi Passió*. A Hal-mágyi Sándor és színészbarátai által bemutatott *Sógort Jupiternek*, illetve a *Saturnália* ki-lépett szülőhelyéről, Aquincumból, az elsőnek vidéki előadások sora, a másíknak a Nemzeti Színház felolvasószínpada is helyet adott.”

GYIMESI LÁSZLÓ ❧ PANNON SZABADTÉR

GYIMESI LÁSZLÓ PANNON SZABADTÉR

GYIMESI LÁSZLÓ

PANNON SZABADTÉR

GYIMESI LÁSZLÓ

PANNON SZABADTÉR

Versek és színjátékok

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata, 2015

Köszönetet mondok a kötetet megjelentető
Óbuda-Békásmegyer Önkormányzatának
és Bús Balázs polgármester úrnak.
a Szerző

Sorozatszerkesztő: A. Horváth András
Szerkesztette: Szeitz János
A szöveget gondozta: A. Horváth András

A kiadásért felel: Bús Balázs polgármester
Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata

Kötetterv, nyomdai munkálatok:
www.gallaidesign.hu

© Gyimesi László

ISBN 978-963-88214-3-0

Ajánlás

Gyimesi László az eddig legkevésbé ismert oldaláról mutatkozik be: drámáit szeretné egy kötetben összefogni. A négy dráma így – egyfelvonásosok lévén – tetralógiát alkot: tudjuk, hogy a dráma szülőhelyén, az ókori Athénban tetralógiákkal versenyeztek: három tragédiát kellett lezárni egy komédiával (vagy szatírdrámmal). Ha a négy egyfelvonásost önálló, de koncepcionálisan összekapcsolódó négy műként, a komédiát a végére szerkesztve olvasom – netán ha előadva együtt látnám őket –, egy athéni Nagy Dionüszia színhelyén érezhetném magam.

A drámák témáit figyelve szembeszökő Gyimesi vonzalma a történelemhez, pontosabban a történelmi parabolához. Három dráma, az Aquincumi passió, a Sógort Jupiternek és a Saturnalia az ókorban játszódik.

Gyimesi életkörülményei, nosztalgiai folytán erősen kötődik Aquincumhoz, a passiójátékban érdekes módon egybeépíti a két mítoszvilágot: a római aquincumi lét maradványait és a keresztény szenvedéstörténetet, valamint ötvözi még egy vallásos magyar népével is.

A Saturnalia nem igazán az a kirobbanó, „röhögős” vígjáték, amire címéből lehetne következtetni – ez volt ugyanis a rómaiak farsangi ünnepe, alakoskodó szatírdrá-

téka –, hanem annak a szokásnak a felújításából építkezik, ami szerint ezen a napon úr és szolga helyet cserél, és egy napra a rabszolgáé lesz a hatalom. A háromszereplős darabban a szerepcserék, oda- és visszaváltozások alkalmat adnak a szerzőnek az alakváltozás pszichológiai tényezőjének feltárására is.

Mindez persze a hatalom céljából és érdekében történik, és a cselekmény fordulataiból, a szereplők változásából az új kor ismertetőjegyei, a mindent a pénznek alárendelő emberfajta újmódi viselkedése tárul fel.

A Sógort Jupiternek a tulajdonképpeni igazi, bővérű komédia, a maga összes kellékével: elcserélt szereplőkkel, titokban becsempészett idegennel, akiről kiderül, hogy nem is idegen – általában mindenkiről kiderül, hogy nem az, aminek magát hiszi, vagy akinek a többiek tartják: a fergeteges kavarodás az új attikai komédia rokona és leszármazottja, a plautusi komédia édes testvére, abból a rokonságból, amelyben még Molière komédiái is tartoznak. A görög anagnóriszisz vagy anagnóriszmosz, azaz a 'felismerés', a 'ráismerés' a mozgó rugója ennek a komédia típusnak, amely sok Shakespeare-darabból, de még Leibniz Bölcs Náthánjából is ismerős.

A negyedik dráma: Miért vagyunk felelősek? – a legkorábban, 1967-ben keletkezett – játék a játékban, azaz játék a történelemmel – az utókor történeti szemléletévek nézve. A darab történeti magva a Szent Johanna

történet, ahogyan azt a mai kor tinédzserei megélik. A szerző leheletfinoman alludál előzményére – mert hiszen itt azért kisebb a tét és nem olyan nagy a tragédia – P. Weiss Marat darabjára, ahol szintén a történelem sajátos aspektusú értelmezése történik. Gyimesi darabjában a fiatalok már olyan messze vannak Johanna korától – de meg még ismereteik is oly csekélyek – hogy ebből sok poén kínálkozik, amit Gyimesi nem felejt el kiaknázni. A kinevetés, kinevettetés mellett azért felvetődik a 20. század nagy kérdése: a címben feltett kérdés, amire ebben a kusza korban igen gyakran nehéz válaszolni.

Az egyfelvonásosok önmagukban is tökéletesen megállnak – játszották is őket –, ám így egybeolvasva nemcsak a történelem, a művelődéstörténet, a műfajok egybefűzhető szálait kötik össze, hatásokat és ellenhatásokat vesznek-vétetnek észre, hanem egy felelősen gondolkodó, mai magyar értelmiségi szerző portréját is kirajzolják. Gyimesi művei okosak és szórakoztatóak egyben.

Dr. Szepes Erika
az irodalomtudomány kandidátusa

Lectori salutem

Üdvözlét Pannoniából

Pannónia tartomány (az egységes Pannonia, kettéválasztott részei: Pannonia Superior és Pannonia Inferior, majd a későbbi közigazgatási felosztás szerint: Pannonia Prima és Pannonia Valeria együtt, sőt a hozzájuk kapcsolódó Pannonia Secunda és Savia is) a császárkorban fontos részei voltak a Római Birodalomnak. Pezsgett a gazdasági élet, a kultúra, két virágkoruk alatt mind a társadalmi, mind a katonai folyamatok fontos tényezői voltak, császárokat adtak a birodalomnak.

A történelmi Magyarország nyugati területeit (tehát nem csak a Dunántúlt) az első egységes Európa szerkesztővé tették, s hatásuk kisugárzott a határon túli „barbár” területekre, s a nem is olyan távoli Dacia provinciára is, amelynek központi területeit (nagyjából Erdélyt) a ma is használatos Transsylvania néven illették. A limesen (határon) túl élő kvádok, vandálok, gepidák, gótok és más, kelta vagy germán eredetű népcsoportok is (a hol Róma ellen, hol Róma zsoldjában zajló háborúik során) romanizálódtak, s ily módon kultúrájuk is beépült az egységesülő pannon világba.

Amikor Kárpát-medencei hazánk korai történetét vizsgáljuk, hajlamosak vagyunk megelégedezni arról a

meghatározó szerepről, amelyet a birodalom romokban is impozáns hagyatéka játszott európai hatalommá válásunkban. Középkori városainak római alapokra épültek, Szent István király püspökségeit, megyeközpontjait első sorban a korábban már létezett római városokba és keresztény központokba telepítette. Földrajzi neveink sora őrzi a latin befolyás emlékét (Duna, Rába, Zala, Marcal, Dráva, Száva, Körös, Maros, hogy csak a folyókat nézzük), a régészek nem győzik feldolgozni azt a rengeteg leletet, amelyek a gazdag római településhálózat létét igazolják, utak, őrtornyok, villák, sírok, feliratos kövek sokasága – s persze a városok! Mindenki tudja, hogy Budapest őse Aquincum és Campona, hogy Pécs Sophianae néven volt tartományi székhely, Pozsonyt Carnuntumnak, Komáromot-Szőnyt Brigetiónak, Szombathelyt Savariának nevezték, hogy ősi város állt Keszthely (Valcum), Dunaszekcső (Lugio), Győr (Arrabona) területén, vagy azt, hogy egykori koronázó városunk, Székesfehérvár (Alba Regia) az ősi Gorsium kibányászott köveiből épült ki először. Sokan tudnak a Balaton-felvidéki, a Duna-melléki kisebb településekről is, hiszen sok helyen ma is megtekinthetők a feltárt maradványok, Dunabogdánytól (Cirpi) Sopronig (Scarbantia), Szentendrétől (Ucisia Castra) Zalalövőig (Salla). Marcus Aurelius alatt nem kevesebb, mint tizenhét kisebb-nagyobb várost és közel száz egyéb lakóhelyet találhattunk Pannóniában.

Ez az örökség a Nyugat-Római Birodalom bukása és a magyar honfoglalás közötti időben nem fejlődött ugyan, de nem is semmisült meg: tudjuk, hogy a honfoglalók egyik vezére, Árpád fejedelemtársa, Kurszán az aquincumi katonaváros amfiteátrumából alakította ki székhelyét, „várát”.

Valószínűleg Árpád vezér is az óbudai domboldalon egy hajdani római villát választott szálláshelyéül, a hajdanvolt Fehéregyházaként.

A tárgyi és az épített örökség számos emléke mellett viszonylag keveset tudunk a provincia szellemi életéről. Abból, hogy négy város is megkapta a municipium rangot, arra következtethetünk, hogy a városok szellemi, kulturális élete méltó volt a gazdasági-ipari, kereskedelmi színvonalhoz.

Pannónia fejlett építőiparral (kőbányászat, kőfaragás, téglavetés, famegmunkálás), kerámiaiparral, építészeti kultúrával (közte tárgyalgóató kézművességgel, festészettel) dicsekedhetett. A kor színvonalának megfelelő volt a mezőgazdaság fejlettsége, kivált a gabonatermesztés és a szőlő- és bortermelés. Jelen volt a kulturális élet fejlődéséhez szükséges tárgyi környezet és a szabadidő.

Tudjuk, hogy Aquincumban akadémia (collegium) működött (ez persze nem a mai értelemben vett tudós társaság, hanem inkább fiúnevelő intézmény volt), romjai ma is megtekinthetők. Tekintélyes fóruma

volt a városnak. A magas színvonalú fürdőkultúra nem csak a testedzést és a higiénit szolgálta, hanem a társas együttlét szokványos színterévé vált, ahol felolvasásokra, vitákra, énekes programokra és zenei bemutatókra is sor került. A tűzoltóságnak (a posztós céhen belül, hiszen a fő tűzoltó eszköz a beáztatott posztó volt), zenekar működött, ennek tagja volt Alea Sabina énekesnő, a „víziorgona” művésze.

Az orgona darabjai és rekonstruált (működő) mása az Aquincumi Múzeum unikális dísze. A vallási élet sokszínű és igen toleráns volt, az államvallás mellett (sőt előtte) a Mithras-kultuszt kell megemlítenünk, a legnagyobb szentélyeket ennek a perzsa eredetű istenségnek emelték. (Talán nem felesleges megemlítenünk, hogy ennek a meghaló-feltámadó istennek Jézus előtt évszázadokkal már kenyérrel, borral áldoztak.) Pannónia nagyon hamar befogadta a kereszténységet, bazilikák sokasága épült a provincia városaiban, sőt, néha egy-egy latifundiumon is. Pannónia-szerte számtalan feliratos kő, oltár, síremlék, szarkofág, oszlop tanúsítja az írásbeliség magas színvonalát. Bár a nyelvi teljesítmény nem egyenletes, hanyatló szakaszokkal terhelt, de semmivel sem marad el a többi provincia latinságától, s a fénykorokban megfelel a római párhuzamoknak is.

Volt-e színházi élet? Írásos hagyományokat nem tudunk idézni, de minden bizonnyal a birodalmi szoká-

sokat ebben is követték. A görög színház építménye Rómában, mint tudjuk, kiegészült egy másik fél karéjjal, s a drámai művek bemutatói helyett másféle látványosságok színtere lett. Aquincumban nem egy, hanem két amfiteátrum is épült, a táborvárosban a már említett nagyobb, amelynek küzdőtere a legtágasabb az Itálián kívüli birodalomban, és a polgárvárosban egy kisebb, de ez is több ezer néző befogadására volt alkalmas.

Természetesen ezek a létesítmények sem a drámairodalom szentélyeiként üzemeltek, katonai parádék, állatviadatok, ritkábban gladiátorjátékok szórakoztatták bennük a nagyérdemű népséget-katonaságot, s valószínűleg néhány nyilvános kivégzésnek is helyszínei voltak.

Létezett persze a mai értelemben vett színház is: a látványosságok szüneteiben felbukkantak a bohócok, a mímus-játékok, a pantomimesek, az atellana (állandó sablonok mentén rögtönzött komédia) művészei. A kor uralkodó színházi műfaja ugyanis a komédia. Intimebb terekben játszottak: kocsmákban, fürdőkben, pajtákban, tematikájuk is merőben eltért a görög tragédia, vagy akár az arisztophaneszi komédia hagyományaitól. Két iskola uralkodott, valószínűleg Pannóniában nem sok tere volt az arisztokratikusabb Terentius követőinek, inkább a plebejus Plautus és utánpótlás vérbő komédiáin nevetett a köznép.

Pannónia hagyományai – ahogy a rommá lett városok kövei a középkori falakba – beépültek a terebélye-

sedő, erősödő Magyar Királyság hétköznapijaiba, a papi értelmiség (és a közigazgatás) latin nyelve – bármennyit változott is – akarva-akaratlanul rengeteg antik értéket mentett át, olyannyira, hogy a Pannónia szó a nyugati köznyelvben Magyarország szinonimája lett. Talán nem véletlen, hogy ilyen értelemben használta költői nevét első kimagasló lírikusunk, Janus Pannonius is.

Sokan vannak ma is a latin kultúra szerelmesei, sokan az értő, tudós gondozói is. E kötet írója nem a hivatásos hagyományápolók, csak a szerelmetes hívek közé tartozik. Figyelemmel kíséri a tudósok eredményeit, a régészek, restaurátorok, muzeológusok, történészek fáradozásait, lelkes résztvevője az Aquincumi Költőversenyeknek, szurkol a kísérleti régészet művelőinek, támogatja a római hadi hagyományokat felelevenítő csoportokat, köztük első helyen a Familia Gladiatoria fiataljait, akiknek a kérésére több menetdal szöveget szerzett, s az ő felkérésükre született meg többek között a kötetben szereplő Aquincumi Passió.

A római szokások, törvények érintőleges ismerete kellett ahhoz is, hogy a másik két pannóniai tárgyú egyfelvonásos megszülessen, s a mai színpadokon sikert arathasson. A negyedik darab függelék, csak a szerző személye és a színpadi tér azonos (intim) használata kapcsolja a pannon triászhoz.

Abban a reményben adjuk közzé ezeket a darabokat, hogy írott jelenlétükkel gazdagítják a múlthoz való kötődésünk tudatosságát, s az általuk létre hívott fiktív Pannónia erősíti az olvasókban a valóságos Pannónia iránti kíváncsiságot, s a romló emlékezet köveiből mindenki felépíti magának a szellem új latin palotáit.

A szerző

Versek

*Válogatás a szerző
az Aquincumi Költőversenyeken díjazott
munkáiból*

HORATIUS ÓBUDÁN

két töredék

1. (Az obsitos marad)

Dérék vidék ez, nagyszerű tartomány,
Jó víz, mező, és megfelelő hegyek.
Soká időztem itt, barátom,
És maradok, ha lehet, halálig.
Mondták a jósok: párducos új hadak
Jönnek, kitűzik új birodalmukat,
Habarcsba szórják hamvainkat...
Jöjjenek! Épül a város úgy is!

2. (A madárjós sírfelirata)

Barbár nomáddal védetem én is
Házam, hazám itt, más vadak ellen.
Ejts könnyet értem, áldozatként,
Oszd kenyered ki az érkezőknek!
Azt én se láttam, mily seregük jön,
A más szavúak már mire készek,
Csontommal ifjak játszanak majd,
Kőfedelemre hevernek este –
Emeld ma mégis poharad, szólj,
Dicsérd a mestert: kétezer évre
Szorít helyet száz helytelennek.
Róma, tanulj magyarul, megéri!

AQUINCUMI ŐSZ

Mozaik egy omló ház falára

Öreg harcos vagyok utolér az este
Retes csattan és lánc zörömböl mögöttem
Egy új ifjú isten a bazilikából
Talán felém kiált vagy a borvízárus
Rikolt lajtja mellől nógatván szamarát
Fehér porát az út örökre rám hagyja
Üzen Róma nékem valamit üzen még

...

fölszikkáznak holdfényben a romok
szél zúg foszlányokká oszlik az éj
felmagasodnak a tört oszlopok is
őz lépdél akár kétezer éve
a fácánra vigyáznak az árnyak
az őz a csendre vigyáz

...

börtönbe szorítva tudlak csak szabadság
félresodort századok fekete kenyerén

...

keménykalap zsakett kemény a gallér akár a tekintet
megbarnult fényképről lám int
tekintetes

Kuzsinszky Bálint

Mögötte üveg-szarkofágban a láthatatlan Európa
Mi más na mi más volna

...

máglyák magasodnak szurkos fáklyával gyújtanak alájuk
szisszennek vonyítanak a lángok az erős hóésésben
fekete tócsákat kerülget alattomos sárba süpped a láb
vaslándzsára tűzve forog a tűz felett az ösztövé barom
vér sülő hús bükkfa illata laktanya-szag súlyos bőrök bűze
alvadt-vér-színű bor fakupában a percn yi feledésért

...

zsoltár zendül
szent ének
írgalom a szelídeknek
derűs élet
istenek sorából válogathatsz
pápád csak ébredszik
arcod úgy merül a fénybe
ujjongó madár áldoz érte
legyél te a százezredik
az oltár kész a lélek kész-e

...

Vége a zajnak elment a közönség
Fáradt polgárok ülnek a lépcsőn
Izzadt gladiátorok mellett
Kurucz Kati szétönti a bort
Húsz évszázad koccint rád
Ziháló Magyarország

...

bokrok között a boltívek alatt
öreg csavargók alszanak
üvegcserep sebzi a holdfényt
holnap van már

rotyogó álmok töltik a kondért
füle sincs se feneke
fekete lesz fekete reggelre a hűlt helye

...

zakatol a szentendrei HÉV
elnyomja a tücskök hangját
minden kóró hegyén sárga csigaház
a szárazon oda-vissza menetelő hangyák

...

A centurio! Félelmetes.
Hasonlít hajdani önmagához.
Gladiátoroktól hangos a város –
Romok fölött latin vitéz,
Hinnéd-e: Weixelbaum János.

...

Éldegelt itt néhány vadgesztenyefa.
Szépek, dúsak, szűrték az út porát.
Felfalta őket a város, az útszélesítés.
Talán én sem emlékeznék rájuk,
Ha egyikük – a legszebb – nem lett volna örült.
Mindig késő ősszel virágzott, októberi szélben
Gyújtotta fel tömött karácsonyfáit,
Míg társai az elmúlásra borították
Ötujjú nagy leveleiket és üzleteltek a széllel.
Mintha egy déli földrész nagykövete lenne,
Büszkén és természetesen viselte ékességét,
S a terméketlen virágok üzenete máig megfjetlen.
Én magyaráztam már hetvenféleképp:
Genetikával, talajjal, mágneses erőkkal –
De hetven magyarázat kevesebb az egynél.

Sajnálom őt – hiánya éppoly megbocsáthatatlan,
Mint a romváros utcáin céltalanul pusztító közöny.

...

Khéli Imre! Öreg sváb, Krúdy *kutyája*, élsz-e?
A lebontott kisállomás szolgálati szobája hova tárgult?
Az öröklétbe? Vagy a feledés gögös makrokozmoszába?
Ott kockázol a légionáriusokkal, vizet árulsz,
Ám csak bort iszol. Már húsz éve tart a tor.
A sínek sikolyára legyintesz, s az útra települt szirénaszó

Sem ragad ki a szkíta, hun, avar, szláv forгатagból.
Most már az utolsó ítéletig játszhat, érted mindenki
nyelvét,
Hírneves őőd a legjobb sörrel öntözi a zsírban sistergő
kacsát.
Vendégeid Hadriánusz, Attila király, Árpád s persze
Kreml,
Kellner, Weiss Dodi s a többi helyi szent,
S a Gázgyárból is jönnek egyre többen. Készítsd hát,
Készítsd a terítékeket.

...

Öreg harcos vagyok utolér az este
Halkan dúdoló csak nincsen semmi veszve
Lándzsám kardom pajzsom ki gondol ezekre
Obsitomat vésik vörös bronzlemezre
Csorba kövön ülök magam is csak emlék
Itthon vagyok mégis mint szorongó vendég
Marasztanak maradnék mégis csak mehetnék
Üzent értem Róma s valamit üzen még

PANNON TRIPTICHON

MÁJUS, PANNÓNIA

Ki mondja, hogy provincia?
A császár itt lakik.
A föld szíve bennünk dobog,
Csak itt találsz valódi rómaid.
A Város ránk tekint, követ,
Mi adjuk ethoszát,
Ha eltűnünk,
Ki kell találniuk
Egy új Pannóniát.
De nem tűnünk el, ezt nekik!
Körénk csoportosul
Az összes isten és dalol
Hunul elébb, majd magyarul,
Tanulnak írni, ős rovást,
Faragnak izgi kopjafát,
Tudassa azt, mi köztudott,
A pannontáj magyar világ,
S örökre így adott.
Te mondd azt: provincia?
Te cenk, te áruló!
A föld e pont körül forog,

Ahogy nyilvánvaló,
A tengelyét mi tartjuk,
Ki más, mi, pannonok.
Magyar ecsettől ég a táj,
A május is velünk vidám,
Nem ér idáig ősz, halál.

PÁRBESZÉD PANNÓNIÁBAN

GONDUS:

Látom, a szolgák száma gyarapszik.

Mondd, mire véljem a gazdagodásod?

SERTIUS:

Nos, ne csodálkozz, dús Pannónia éltet,

Itt van a Föld közepe...

GONDUS:

Csak Rómára szokás ezt mondani, testvér...

SERTIUS:

Már nem! Hisz tavaly óta a Császár

Itt lakozik, s ahol ő él, ott van a központ,

Róma is itt van, az istenek lakhelye is,

Jobb helyet én se találnék.

GONDUS:

Értelek. Ámde a föld pénzt nem terem,

Ily hamar nem, legalábbis...

SERTIUS:

Ott meneteltem az élen, amikor seregünk

Megkoszorúzta a császárt,

Jár nekem érte a kincsből, s jut fölösen.

GONDUS:

Láttam a házad. Akár az ő palotája lehetne.

SERTIUS:

Úgy is akartam, kelta kövekből. Barbár istenek

Dőlt oltárai romját hordta a plebs ide, várva kegyem.
Szép szavaimba került csak.

GONDUS:

Rabszolgáid azonban sokba lehettek...

SERTIUS:

Á, sose hidd, nem volt még ilyen olcsó
Áru az ember, mind tolakodnak,
Itt verik ajtajaim, rabszolga akar most lenni a köznép.
Éhen is halna a legtöbb, hogyha keményebb
Lenne a szívem.

GONDUS:

Alig hiszem el...

SERTIUS:

Kapnak némi ruhát, kétszer ehetnek, a házra se kell
Költeniök, mondd, hány szabad ember örülne
helyükben!

GONDUS:

És ha a császár meghal? A hadsereg őt is elűzi?
Rangod véle enyészik, a birtokod elszáll...

SERTIUS:

A rangom igen, de a birtok örökre enyém,
Így leszek én szabadabb, csengő aranyammal,
Lassan a város enyém lesz, éppúgy az ország,
Mind szabadon szolgál, aki római polgár,
Társam, jó katonám, vagy épp a rabom volt.

RABSZOLGÁK NAPHIMNUSZA

Param, parampa, ramparam!
Köles-lepényre hagymaszár!
Csiger kövesse, nagy pohár,
Meg este kása, faggyusan.
Param, parampa, ramparam!

Param, parampa, ramparam!
Amíg királyi gazda van,
Velem cserélni nem lehet,
A szolga sorsa oly remek,
Param, parampa, ramparam!

Param, parampa, ramparam!
Napunk a gazda, rám ragyog,
Pihennek még az ostorok,
Öröm, hogy érte dolgozok,
Param, parampa, ramparam!

Jaj, de parampa, jaj, de ram!

AVE MAECENAS!

Érted zengnek a kései költők,
Lábad elé települnek, a segged méregetik, jó,
Talpadat éppúgy. Visszafogottak – végül is ők még
Hisznek az ósdi mesében, az öncél nélküli tettek,
Érdemeik erejében, az értő támogatókban.
Néha a sanda tekintet mást mond: ébredeznek már
Vézna gyanúnk, tán mégse hajznak e rendre a dolgok.
Írjuk a himnuszokat, zsongatnak a zsöngé szonettek,
Fennen zengnek az ódák, mégse potyognak az érmék.
Nézd, a gerincünk mily egyenes, csupa szálfá!
Porba vetett aranyért se hajolna e had, nosza, nyomd hát
Tiszta, serény kezeinkbe a kincsed, a himnuszok árát,
Most se fukarkodj! Szólj, már vetkezhetnek a lányok,
És ne feledd, ama szép fiatal szolgálodat is hívd!
Számoszi bort ide! Fürjet! Mézben főve pacsirtát!
Hírnevedért e csekély ár – munkánk bére csupánacsak.
Mit tud a pór nép, mit tud a korhely, balga plebejus?
Szántani, vetni, na jó vicc! Csak nem daktiluszokban?
Ácsol-e hexametert a hajóács? És a szakácsnő
Főz-e finom, friss jambusokat? Dithirambusokat süt-e
Pék, vagy a varga a versláb hossza szerint kanyarítja
Mától a bőrt? Ne nevetess! Lanttal a trágyaszedők?
Rőt karavánok Anakreon énekeit föl vagy lebatyuzzák?
Mérték s érték csak mi vagyunk itt (és Te, Maecenas!),

Suttoghatnak a hitvány álnokok és demagógok!
Rontják híredet, és a miénket, most is e korcsok,
Kell az aranypénz – mondja a mocskos banda – a hadra,
Kórház, pékség kell a vidéknek, iskola, kőút,
Templom, színház, áruda... Mind a Te pénzeden, úgy ám!
Így mi marad? Nem a plebsznek, Néked, az isteni fénynek
Szóltak a himnuszaink! Emlékezz

Vulpiusodra!

AQUINCUMI EKLOGA

KÖLTŐ:

Adjon az Isten! Már régen láttalak erre a nyájjal,
Féltem, másfele jársz, ha legeltetsz, abbahagyod tán
Ezt az egészet, és nyugalomba vonulsz, szamarastól.

PÁSZTOR:

Én nyugalomba! Amíg élek, terelem juhaim, mint
Hajdan az ősök: visszatekintve a pár ezer évre,
Már amióta a birka az ember társa, cselédje –

KÖLTŐ:

Pár ezer év! Ne nagyítsd fel a dolgod! Most ezer éves,
Pont ezer éves az ország, épp erről faragok dalt
Félrevonulva a zajból.

PÁSZTOR:

Hagyd a rigókra a dalt még,
Hozzád férfiasabb hang, témádhoz pedig érces
Metrum az illőbb. Bár ezer év röpke idő itt.

KÖLTŐ:

Röpke idő! Ne becsüld le a tetteket és az időt se!

PÁSZTOR:

Nem hiheted, hogy a nagy történelem épp veled
ébredt!

Ezredekek álma csomósodik itt röggé, akarattá,
Csonttelepek, temetőik sora egymást gyötri, szorítja,
bárhova böksz le, az ásó őskoponyába ütődik!

Hol volt még a vereckei Árpád-had, mikor itt már
Trónra emelte a város a szent názáreti Jézust!
Ott, az úton túl, látod a romkert fái alatt áll
Temploma romja, a Mithrász szent helye mellett.

KÖLTŐ:

Elhiszem, így van. Azért itt, s most ezer éve mi élünk!

PÁSZTOR:

Róma is állt ezer évig, s most sem pusztá az ország.
Véred a kőpattintó fűrg vadászok, a szorgos
Gyűjtögetők összejtjeit őrzi, akár az enyém is.
Gazdag a törzs, ne szegényítsd, vélük igaz csak az
ünnep.

KÖLTŐ:

Jó. Pannónia százezer éves, azért ezer éve enyém,
Engedd, hogy kiszakítsam a korlát nélküli térből,
És az idő folyamából, s most – Hungária lévén –
Ünnepi módra csak érte emeljek szót, teli kelyhet.

PÁSZTOR:

Rajta, tegyed. Veled áldozom önként. Te is itt élsz,
Ünneped éppúgy illhet a barlang szája előtt
Szép tűzű esték halk öröméhez, mint a jövődben
Élni remélt sikerekhez. Nos, ha megosztod, a lángja
Egyre növekszik, s élteti majd az utódaidat mind.

KÖLTŐ:

S téged, öreg! Ha jövőre a nyájadat erre vigyázod,
Újra beszélünk új örömökről, újra kibontjuk a bort is...

PÁSZTOR:

Nem jövök erre jövőre. A város, lásd, bekerített,
Új telep épül a rétre, az ősi Mocsáros enyészik,
Más legelő vár, ott a hegyen túl, erdei tisztás.
Ám ha emelsz poharat, egy korty engem is illet,
Csak nem az első, az ezután is járjon a földnek...

KÖLTŐ:

Rendben! Boldogan éld meg a harmadik ezredet!

PÁSZTOR:

Úgy lesz.

BÁMUL A BÁVA BAKANCSOS

Dús Pannónia földje, dicsérlek! Nincs a világon
Szebb, kiesebb hely, még a legendás félszigeten sem!
Itt, hol a műanyagokból számtalan ékes, örök-szép
Tájelem épül, lanyha szelünk bölcs, nagyszerű művész!
Mennyi az *acskó*! És a papír, rongy! Mind gyönyörűek!
Nézd, csodaszép ez az álomi erdő! Útjai mentén
Csonka mosógép, roncs radiátor, béna szövőszék!
Díszei hirdetik: itt jó! Óvszer a méla csövesnek,
Rozsdás, torz dobozok, mind kézre a gyűjtögetőnek...
Búzlík a bomló macskatetem, de ez illat a tócsák
Mámorító szagú vegyszer-fűszeres ajere mellett,
Élvezi mind a rohadt kocsiszekevény, rossz gumiabroncs,
Sőt, csak azért is nyílnak a *juszt sem* kerti virágok...
És a patakpart! Szól a madárdal, két cigaretta
Csonkja csodálja magát a cserépben: a martinis alja
Tegnap mintha kevésbé... Mégis, jobb a sörös, nézd!
Bámul a báva bakancsos: végre van élet az erdőn!
(Itt kimarad tizenöt sor, pompás tájleírás mind,
Ámde a terjedelem kiszabott, *így* tartom a tervet.)
Hallgat az akkumulátor a fűben, kénsav a könnye:
Hol van a hajdani ólom? Csak nem a satnya nyüvekben?
Őzike nézi: a régi *vadászos* időket akarná?
Jaj, dehogyis! Csak a rendet akarja megérteni végre.
Korcs barbár-ivadék! Te se szólj rám! Ünneped elmúlt!

Itt európai módra *ízélnék* a...! Kuss! Igazodj már!
(És a cezúra? – a bölcs szólt, és igazát te se kételld!
Ott viszi éppen a korszerű sürge csapat, s vele vagy száz
„Megfordulni tilos”, „Zsákutca”, „Akármi”, „Elég volt”
Tábla kerül be az ócskavas-árus roncstelepére.
Bájosan intenek és mosolyognak az éteri szépség
Búvöletében a rongyos választási plakátok.)

A MEDVEISTEN BEKUKKANT AQUINCUMBA

Baj van a mézzel? A málna sem érik? A récetojás záp?
Nézem a barlang szája előtt a követ: csupasz újra.
Hol van a népem? Az áldozat elsíbolása is érint,
Szó, ami szó, de a hódolat elmaradása a fő baj.
Látni, miként könyörögnek, a homlokuk éri a földet,
Bíz nem utolsó élvezetem volt. Most meg az éhkopp!

Tűrhetem ezt? Bundám ragyogóra kefélem, a mancsom
Friss manikúrt kap, s indulok is: reszkethet a város!
Ámde a strázsák dárdahegyén pimaszul forog a fény,
Rám se tekintenek, azt se kiáltják: „Hé, hova, földi!”
Annyi a vendég, más földek fia-lánya, közējük
Számít engem a bamba parasztja! De félre a morgást,
Még jó, hogy nem cirkuszi vadként löknek a sáncba.

Nézzük a templomokat! Hova hordja a mézem a hűtlen?
És ki zabál fel minden gyenge galambot előlem?
Lám, üres ég ura, nagy Jupiter köve is, hihetetlen!
Mithrász frízén némi kenyér, bor, Bacchus előtt sör,
Kortynyi csupán, míg Héra, Deméter szent helye rom már,
Flóra virágai rongyok, az istenek – elfeledettek,
Még a Keresztrefeszített félkész temploma is kong.

Látja a praetor tétova, bösz ábrázatomat, s szól:
„Vége a boldog idődnek, Medve uram, te se tudtál
Önképedre teremteni népet, lám, ez a sorsod:
Nem fog az isteni ember medve-pofával imádni,
Még ha a plázák vak közepére is állsz. Ha vigasztal,
Ekként jártak a többiek is, csupasz úr ma a mennybolt.”

Nő a tömeg, felbőgnek a gépek, – elég e világból,
Vissza a barlang jó hűvösébe, gyerünk! Mire várnék?
Még ma az oltárt mélybe hajítom, a mézet, a málnát
Megkeresem magam is, majd már-már isteni módon
Szánom az emberi módra szegény ó isteneket. Brumm

HORATIUS-APOKRIF

Júlia, bontsd meg az ágyat!
Várjak az estre? Mi végre?
Délünk szép örömét
Éppen az est veri szét –
Kétezer éves az éjjel.

ELŐDEIM, RÓMAIAK

Aquincum aggó őszi lakójaként
Sorsbéli társként tisztelem őseim
Bennük, ha más nyelv, más zene, más hit is
Tartotta őket meg Duna-tájinak.

Testvér-barázdák homlokukon, miként
Szántott sorok szép emberi birtokon –
Áldott nevükkel sorstalan istenek
Járják a táncot, futnak a fény alatt.

Csöndek teremnek szent ligetek között,
Bennük fehér fény, kőtemető virág.
Értünk virulnak, halnak a fák, füvek,
Részeg reményű római romhazák.

AQUINCUMI JEGYZETFÜZETEMBŐL

1.

Már negyven évem sáncfala romlik itt,
az életemnek szebb karéja.
Fiók-öröklét vonja egybe
kétezer év hamujával. Így jó.

2.

Én a nyári éj vidor őre volnék.
Rom hazák között a baráti szélé.
Tűzre szórt szent daloké. A többi múzeum őrzi.

3.

Emelj egedbe, ősi fény,
Mithrász, királyi glóriás!
Legyőztek ócska műveim.
A város áll, a város él.

4.

Könnyű szeretni a várost – messzi vidékről, távoli
helyről, ám ki naponta botladozik itt, tört kövek és
cserepek közt, rossz utakon, pocsolyák, szemetes-
kupacok labirintjaiban, közönyös utazók,
hivatalnoki *máslét* szemsugarában, másként őrzi
szerelmét, mint a turisták, nyersebbek a

mozdulatok, érdekesebb a beszéd is. Nem baj.
Öregecske a szentem, én se vagyok friss dalia –
egymásra feszítve felelünk meg a sorsnak. De tudd:
ahol út volt kétezer éve, most is útpálya feszül,
ahol akkor folyt a patak, most is ott csörgedezik –
és ahová kocsmát telepített a hajdani szomj, ott
most is mérik a sört, bort. Érzem a rendet – éber
a törvény, természetes és emberi egyként. Őrzi,
teremti nyugalmam, s már-már vágyom a végső
egyesülésre: porom aquincumi porral, lelkem a
helybeli hétfejű szellem rongyaival keveredjen.

In usum

KEZEDBEN ÉGŐ PÁNTLIKA

Görög gúnyában érkezel
Bikád sörénye lángcsokor
Kezedben égő pántlika
Ázsia vére ajkadon

Latin dalokba ránt a szél
Befognak éji kőköörök
Krisztus keresztje ékesít
Bizánc aranyban altat el

Germán regékbe tévelyedsz
A brit oroszlán udvarán
S a szláv mezőkön áttelelt
Szittyák tanyáznak melleden

Szerelmeinket egyszerű
Virágos ág ha illeti
Anyára földre új igaz
Szavunk nem ébred évekig

Ha közhelyekre térdepelsz
Kivesznek égi szárnyasok
Ha jámborokra nincs időd
Megejtenek az ordasok

FLORÁLIA

zengett az ég de végül kiderült
és a madarak sem
választottak más vidéket
rend lett tehát
osztatlan öröm
a kecskelábú asztaloknál folyt a bor
s Flóra leányait dicsérte minden
feketedő ajak
ha bírt még
egyáltalán dicsérni valamit
aztán csend lett
talán az alkonyat
vagy
a téren kívüli idő
egy pillanata tágult
szürke-ezüst ragyogássá
vagy
Flóra virág-köntöséből
szakadtak ki az izzó liliomok
világolni a Hold elé
az elmúlt szerelmek kővankosán
a szarkofágok lépcsős fenekén
a megtört emlékezetben
majd megszólalt a kürt

lágyan szólt mégis erősen
egyetlen égbeszökő dallam
töltötte be a várost

felhőként terült szét az ország felett
megkerülte a Földet
háromszor megkerülte
és könnyek futottak át a részeg arcokon
a dúlt pofákra rátapadt a fény
az anyázások
hexameterek ketrecébe szorultak
szomorúan szelíden
himnuszokká hangolódtak
közel a holnap
közel a holnap
már hinni kezdtünk a csodákban
már-már belőlünk élt a fény
amikor földre csattant egy pohár
bor és üvegszilánk fröccsent a Holdba
a himnusz szárnyán vitorlázó csöndbe
révülni vágyó szemeinkbe
időn kívüli életünkbe
mindenhová
Flóra arcán gyöngy a vér
tavasz van érzed édes
emberi lett megint az ünnep

a ma a tegnappal érez
Flóra arcán gyöngy a vér
virága elenyészett
nesz jár az úton friss halál
tavasz van érzed édes

A színpad szélén

Négy egyfelvonásos dráma

Aquincumi passió

A szöveg forrása elsősorban:

Az Újszövetség, Károli Gáspár gyönyörű szavaival, valamint apokrif hagyományok, legendák, és az Ó-magyar Mária siralom.

A kórus egy sok helyen ismert katolikus népének óbudai szövegváltozatát adja elő, egy padlásról előkerült múlt századi kézirat alapján. A kórus egy 1948-ban gyűjtött népi dallamra énekelte a közölt szöveget, vagyis nem a hívők körében sok helyen még ismert dallamra.

67.B

Szereplő személyek:

MÁRIA – JÉZUS ANYJA

MÁRIA – KLEOFÁS FELESÉGE

MÁRIA MAGDOLNA

A SZÁZADOS

PONCIUS PILÁTUS

CIRÉNEI SIMON

ARIMATHIAI JÓZSEF

VERONIKA

KAJAFÁS FŐPAP

PAPOK

LONGINUS

STEPHATON

AZ ÚR ANGYALA

HÓHÉROK

KATONÁK

DIZMAS

GESTAS

JERUZSÁLEMIEK

ZARÁNDOKOK ÉS A

KÓRUS

A helyszínről:

A passiójáték az amfiteátrum küzdőterén zajlik le. A közönség elsősorban a déli lelátón, kisebb részben az északi lelátón foglalhat helyet, a kórus a keleti kapu mellett, az északi karéj kezdetén, a burkolatlan (terméskő) falfelület előtt áll fel. A szereplők mozgása (éppúgy, mint általában a közönség közlekedése) a keleti kapun át történik.

A keresztút stációit csigavonalban elhelyezett, római számokkal jelölt fektetett táblák jelzik. Csak az első stáció cselekménye zajlik részben a lelátón, a déli karéj első beugrójában, a régi kapuőri beálló (halottas fülke?) maradványánál jelezzük Heródes palotáját, Poncius Pilátus ideiglenes székhelyét.

A keresztrefeszítés a küzdőtér tengelyeinek találkozásában történik, a keresztek dél-délnyugatnak fordítva kerülnek felállításra. Az északi karéj középső „gladiátor-járásának” bejárata jelképezi Jézus sírját.

A Gyülekezés

A játék kezdete előtt fél órával az összes szereplő és a közönség együtt gyülekezik az arénában, erre a katonák, mint kikiáltók figyelmeztetik őket. A kórus, a későbbi szereplők, a rómaiak és az érdeklődők egy csoportot képeznek, de a szereplők határozott mozgása észrevétlenül vigye fel a közönség nagy részét a lelátókra.

BACH MÁTÉ PASSIÓ ELSŐ TÉTEL BEVEZETŐ
ÜTEMEI SZÓLNAK.

A kezdés

A kórus elfoglalja a helyét. A játék kezdete előtt öt perccel a katonaság határozottan, de nem durván a lelátóra, illetve Poncius Pilátus „erkélye” elé tereli a tömeget. A szereplők elfoglalják a helyüket, a közönségtől jól érzékelhetően elkülönülnek. Az első stációig (és annak cselekménye alatt is) nagy a nyüzsgés, a hangos bekiabálások azonban tervszerűek legyenek.

FANFÁROK JELZIK AZ ELŐADÁS KEZDETÉT.
KÓRUS

*Jertek hívek a szent Keresztútra,
Gondoljunk a szenvedő Urunkra,
Öleljük át a véres keresztfáját,
Sirassuk meg keserves halálát!*

I. STÁCIÓ

Krisztus Pilátus előtt: ítélet, Pilátus mossa kezeit

KAJAFÁS:

Hozzátok a hitetőt!

PONCIUS PILÁTUS:

Micsoda vádakat hoztok fel ez ember ellen?

KAJAFÁS:

Ha gonosztevő nem volna ez, nem adtuk volna őt
a te kezedbe.

PONCIUS PILÁTUS:

Vigyétek el őt ti, és ítéljétek meg őt a ti törvényei-
tek szerint.

KAJAFÁS:

Minékünk senkit sem szabad megölnünk.

PONCIUS PILÁTUS:

Te vagy A Zsidók Királya?

JÉZUS:

Te mondád.

PONCIUS PILÁTUS:

A te néped és a papfejedelmek adtak téged az én
kezembe: mit cselekedtél?

JÉZUS:

Az én országom nem e világból való. Ha e világból
való volna az én országom, az én szolgálaim vitéz-
kednének, hogy át ne adassam a zsidóknak.

PONCIUS PILÁTUS:

Király vagy-é te csakugyan?

JÉZUS:

Te mondod, hogy én király vagyok. Én azért születtem, hogy bizonysgot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómr.

PONCIUS PILÁTUS:

Micsoda az igazság? *(Kajafához fordul.)* Én nem találok benne semmi bűnt.

A TÖMEG:

Feszítsd meg! Öld meg a hitetőt!

PONCIUS PILÁTUS:

Szokás pedig az nálatok, hogy elbocsássak néktek egyet a húsvétünnepen, akarjátok-é azért, hogy elbocsássam néktek a zsidók királyát?

KAJAFÁS:

Nem ezt, hanem Barabbást!

A TÖMEG:

Barabbást! Barabbást!

Közben Jézust megostorozzák, töviskoszorúval megkoronázzák, kezébe nádszálat adnak jogarul, bíbor köpenyt terítenek rá... Barabbást elengedik, ujjongva szalad a tömegbe.

LONGINUS:

Üdvöz légy zsidók királya!

PONCIUS PILÁTUS:

Ímé kihozom őt néktek, hogy értsétek meg, hogy
nem találok benne semmi bűnt. Ímhol az ember!

PAPOK:

Feszítsd meg!

A TÖMEG:

Feszítsd meg! Feszítsd meg!

KAJAFÁS:

Vidd el, vidd el, feszítsd meg őt!

PONCIUS PILÁTUS:

A ti királyotokat feszítsem meg?

KAJAFÁS:

Nem királyunk van, hanem császáruk!

PONCIUS PILÁTUS:

Legyen akaratotok szerint. Ám ezt a táblát sze-
gezzétek a keresztfára. Ráírtam három nyelven:
Názáreti Jézus a zsidók királya.

KAJAFÁS:

Ne írd, hogy a zsidók királya, hanem, hogy ő
mondotta: a zsidók királya vagyok.

PONCIUS PILÁTUS:

Amit megírtam, megírtam.

Szolgája ezüst tálat hoz, Pilátus megmossa a kezét.

Ártatlan vagyok ez igaz embernek véréből: ti lássátok!

KAJAFÁS:

Az ő vére mirajtunk és a mi magzatainkon.

SZÁZADOS:

Vigyétek!

KÓRUS:

*Elhangzik a kegyetlen ítélet,
Kínhalálra dobnak oda téged,
Vétkeinkért átok alatt nyögtünk,
Szeretetből Te halsz meg helyettünk.*

II. STÁCIÓ

Krisztus felveszi a keresztet

A katonák az ítélet után megtisztítják a teret a kíváncsiaktól, egy csoportba terelik a szereplőket. A keresztet ketten hozzák, csúfolódások közben Jézus vállára teszik. Kétoldalt felsorakoznak, gúnyos, torz tisztelgéssel mutatják az utat a Golgotára. A keresztfát követő menetben Poncius Pilátuson kívül mindenki részt vesz, tehát Barabás is (Pilátus más arccal, más ruhában csatlakozhat). A két lator itt még a tömeg része, az ő kikísérésükkel nem kell foglalkoznunk, majd a X. stációnál a katonák a tömeg közül elővezetik őket. Az ő keresztjük az előadás előtt készen van már.

KÓRUS:

*Vállaidra veszed a keresztet,
Árva szíved, ó, hogy sajog, reszket,
Ezer bűnünk iszonyatos terhe
Nehezedik súlyos keresztedre.*

III. STÁCIÓ

Krisztus először esik össze a kereszt súlya alatt

*Jézus itt még nem elcsigázott, elesése inkább botlás,
maga is igyekszik felkelni, folytatni az utat, ez a stáció inkább a szereplő személyek átrendeződését, a keresztút későbbi stációinak dramaturgiai előkészítését szolgálja.*

KATONÁK:

Föl! Tovább! Gyerünk!

A kísérő katonák néhány indulat- és vezényszavától eltekintve a jelenet csak mozgásokra épül.

KÓRUS:

*Meginog a kereszt, vérző vállán,
Összeroskad az ártatlan Bárány.
Ó boruljunk mi is véle porba,
Hiszen a mi bűnünk terhét hordja.*

IV. STÁCIÓ

Krisztus találkozik anyjával, Máriával

A kísérők közül kiválik Mária, Jézus anyja, Mária Magdolna és Mária, Kleofás felesége. A keresztet hordozó Jézus útjába állnak, akaratlanul megállásra kényszerítik.

ELSŐ KATONA:

Távozzatok, asszonyok. El az útból!

MÁRIA MAGDOLNA:

Lelketlen poroszló, néked nincsen anyád?

MÁSODIK KATONA:

Takarodjatok!

MÁRIA, KLEOFÁS FELESÉGE:

Üss engem, de hagyd az anyját beszélni! Így sem képes búcsúzó szókra, miért növelnéd kínjait?

MÁRIA, JÉZUS ANYJA:

Valék siralom-tudatlan,

Siralomtól süppedek,

Bútól aszok, epedek.

Választ világomtól –

Zsidó, fiacskámtól,

Édes örömömtől.

Ó én édes uracskám

Egyetlenegy fiacskám!

Síró Anyád tekintsed,

*Bújából kihúzzad!
Szemem könnytől árad,
És keblem bútól fárad.
Te véred hullása
Én keblem alélása.
Világ világa,
Virágnak virága!*

JÉZUS:

Anyám, látod a Te fiadat,
Ne tedd nehezebbé az én halálomat.
Második katona:
Nem volt elég? Tovább! Félre az útból! Félre, mert
eltaposlak!

MÁRIA, JÉZUS ANYJA:

*Világ világa,
Virágnak világa!
Keservesen kínszatól,
Vasszegekkel veretel.*

(miközben ellökdösik)

*Végy halál engemet,
Egyetlenem éljen,
Maradjon uracskám,
Kit világ féljen.*

KÓRUS:

*Fájdalmas, jaj, szívet tépő látvány,
A Szűzanya Jézus keresztútján.
Vérző szívét elönti a bánat
Zokogva megy Jézus, Te utánad.*

V. STÁCIÓ

Cirénei Simon segít vinni a keresztet

CIRÉNEI SIMON:

A bámészkodók közé lép kapával a vállán.

SZÁZADOS:

Hé te ott, azzal a kapával, mire készülsz?

CIRÉNEI SIMON:

Uram, mire készülnék? A szőlőből jövök, csak kicsinyt megálltam...

SZÁZADOS:

Nagyon szánod ezt a latrot, látom. Neked is a királyod lenne?

CIRÉNEI SIMON:

Nem, nem uram, dehogy! Sohasem is láttam!

SZÁZADOS:

Akkor sem tetszik a kapád. Dobd el azonnal! Talállok én a válladra jobban illő terhet! Vedd át ettől a szerencsétlentől a fát! Vedd, míg szépen kérlek!

CIRÉNEI SIMON:

Kegyelem, uram, kegyelem! Csak a szőlőből
jöttem...

SZÁZADOS:

Csak rajta, rajta! Csak kicsit kell vinned, a Te
keresztedet nem állítjuk még fel. Vagy korbácsot
akarsz?

CIRÉNEI SIMON:

*A kórus éneke alatt a következő stációig kelletlenül, de
– jó erőben van – viszonylag könnyedén cipeli a keresztet.
Amikor teheti, megköny-nyeb-bülve adja vissza, Jézusnak.*

JÉZUS:

Megbocsátó mozdulattal megérinti Simon homlokát.

KÓRUS:

*Drága Jézus, erőd egyre lankad,
Kényszeredve Simon segít rajtad,
Ó, ha tudná szenvedésed titkát,
De más szívvel vinné a Keresztfád.*

VI. STÁCIÓ

Veronika kendőjét nyújtja Jézusnak

A VIII. stáció jelenetéhez gyülekeznek már az asszonyok. Itt van Mária, Jézus anyja, Mária Magdolna és a fiatalabb Veronika.

VERONIKA:

Odanyújtja kendőjét Krisztusnak, hogy megtörölhesse arcát

Uram, Te meggyógyítottál nehéz bajomból, s a lelkemet is felemelted! Én csak ennyivel hálálhatom meg, fogadd e kendőt, töröld meg véres, izzadt orcád, lelj percnyi enyhülést. Emlékezz rám, Uram, emlékezz Veronikára, hívedre és követődre!

JÉZUS:

Csak gesztusokkal tudja megköszönni a kendőt, arcára borítja, majd visszaejti Veronika kezébe.

VERONIKA:

Kibontja, felemeli: rajta már Jézus arcképe. Felkiált, de a katonák durván ellökdösik, a kendőt ruhája alá rejtve menti meg.

KÓRUS:

*Veronika közeledik hozzád,
Kendőjével törli véres orcád,
Csodaképed a jutalom érte,
Szent Arcodat lelkünkbe is vésd be!*

VII. STÁCIÓ

Jézus másodszor esik össze a kereszt súlya alatt

JÉZUS:

Sokáig néz Veronika és a gyülekező asszonyok felé, majd féloldalasan, rogyadozva megindul. Néhány lépés után földre roskad, a keresztfa messze gurul. Nem akar felkelni, pihenne, de a katonák fegyverrel kényszerítik az azonnali menetre. A jelenet Radnóti erőltetett menetét idézi meg, a római katonák alakiséga segít a párhuzam megelézésében.

KÓRUS:

*Agyonkínzott, gyötört tested gyöngé,
Másodszor is leroskad a földre,
Új estednek oka, jaj, én voltam,
Bűnből bűnbe annyit bukdácsoltam.*

VIII. STÁCIÓ

Krisztus találkozik a síró jeruzsálemi asszonyokkal

A játékban szereplő nők valamennyien a VIII. stáció-nál egy csoportba kerülnek. Sírásuk, zokogásuk legyen egyre erősebb, feltűnőbb, de semmiképpen se csapjon át hisztériába.

MÁRIA, JÉZUS ANYJA:

Ó, én szerelmetes fiam, így kell látnom téged!

MÁRIA MAGDOLNA:

Uram, nincs könnyünk már, hogy sirassunk
Téged,
Hogyan könnyítsük meg a Te szenvedésed?

MIND:

Ó Urunk, ó, Jézus, mi lesz velünk nélküled?

JÉZUS:

Jeruzsálem leányai, ne sírjatok én rajtam, hanem
ti magatokon sírjatok, és a ti magzataitokon. Mert
ímé jönnek napok, melyeken azt mondják: Boldo-
gok a meddőők, és amely méhek nem szültek, és az
emlők, melyek nem szoptattak!

Akkor kezdik mondani a hegyeknek: Essetek
mind reánk, és a halmoknak: Borítsatok el min-
ket! Mert ha a zöldellő fán ezt művelik, mi esik a
száraz fán?

KÓRUS:

*Az út mentén könnyvirágok nyílnak,
Jeruzsálem leányai sírnak.
Ó nem elég itt a sírás-rívás,
Megtört szívet keres a Messiás.*

IX. STÁCIÓ

Krisztus harmadszor esik össze a kereszt súlya alatt

Jézus harmadszori földre kerülése a végsőkéig elgyötört test drámája, csaknem öntudatlan, amikor felcibálják, újra lerogy, már állandó ösztökélés, s némi – korántsem jóindulatú – segítség kell ahhoz, hogy eljuthasson végső stációkhoz. Értelmes szó nem hangzik el, Jézus fájdalmas nyögését is elnyomják a katonák durva indulatszavai.

KÓRUS:

*Ó, ég ura, újra, harmadszorra
Erőtlenül leroskad a porba.
Hóhéraid könnyörtelen vernek
Vonszold tovább iszonyatos terhed.*

X. STÁCIÓ

Krisztust megfosztják ruháitól

Megérkezett a menet a kivégzés színterére. Azokat, akiknek a kereszt felállításában, a megfeszítésben nincs dolguk, a katonák nagy körben leültetik, nem mozdulhatnak. A hóhérok a katonák segítségével gyorsan előkészítik a kivégzést, amíg dolgoznak, a katonáknak köszönhetően (főleg gesztusok, mozgások, semmint szavak által meghatározott) groteszk jelenetet látunk. Három katona (ha nincs elég szereplőnk, köztük lehet

*Longinus és Stephaton is) ágyékkötőig levetkőztetik Jézust.
Osztoznak a ruhákon, kockával sorsot vetnek.*

ELSŐ KATONA

Nekem ez jó lesz, kapcát csinálok belőle, ha lesz csizmám.

MÁSODIK KATONA

A te holdbéli csizmád helyett nekem jó lesz ez a vásott saru. Pont jó lesz.

HARMADIK KATONA

Én is beérem a rongyos inggel. De mi lesz a köntösével? Egybe szövött, igen szép munka, egyedül ez ér valamit. Kár lenne felszabdalni.

ELSŐ KATONA

Dehogy vágjuk össze, ez csak egyben eladható. Vessünk kockát, aki nyer, legyen azé. S ha eladja, meghívja egy pofa borra a másik kettőt. Na, add a poharat, itt vannak a kockák!

MÁSODIK KATONA

Az enyém, az enyém!

KÓRUS:

*Leszaggatják testedről a köntöst,
Minden sebből új vérpatak öntöz,
Láztól égő sebeid szent vére
Legyen gyarló lelkünk üdvössége.*

XI. STÁCIÓ

Krisztust a keresztre szögezik

Ennek a stációnak a cselekménye a keresztre-feszítés „szakmai” koreográfiájára épül. Nincsenek felesleges mozzanatok, minden a három kereszt előkészítését, illetve a három elítélt megfeszítését szolgálja.

A Hóhérok és a Katonák csak a legszükségesebb, a munkához nélkülözhetetlen szavakat mondják.

HÓHÉROK – KATONÁK:

Kalapácsot! Add a szöget! Hurkold át! Húzd meg!
A mozdulatok nyersesége, szakmai célszerűsége,
szakszerűsége váltja ki az elborzasztó hatást.

KÓRUS:

*A keresztre szegezik szent Tested,
Fájdalmadon szívünk roskad, reszket.
Roskadj össze kereszt kemény fája,
Ne légy Jézus kínhalálos ágya!*

XII. STÁCIÓ

A keresztfelállítása. Krisztus a kereszten

A keresztek felállítják. A tövüket kiékelik, ez a hóhérok és a katonák utolsó művelete, félrevonulnak, közeli, de már nem fenyegető csoportban állnak, majd lassan – a néhány továbbiakban is szereplő személy kivételével – elvegyülnek a nézők között.

EGY POLGÁR:

Egyebeket megtartott, tartsa meg magát, ha ő a Krisztus, az Istennek ama választottja.

EGY KATONA:

Ha te vagy a zsidóknak ama királya, szabadítsd meg magadat!

JÉZUS:

Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.

GESTAS:

Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat, minket is!

DIZMAS:

Az istent sem féled-é te? Hiszen te ugyanazon ítélet alatt vagy! És mi ugyan méltán: mert a mi cselekedetünknek méltó büntetését vesszük: ez

pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett.
Uram, emlékezzél meg én rólam, mikor eljössz a
te országodban!

JÉZUS:

Bizony mondom néked: Ma velem leszel a paradicsomban.

*Az idő múlását lassú átcsoportosításokkal jelezzük.
Most az asszonyok térdelnek Jézus keresztye elé. Szűz Mária
mellett János apostol.*

JÉZUS:

Asszony, imhol a te fiad!

Imhol a te anyád!

JÁNOS:

Átkarolja Máriát, együtt húzódnak hátrébb. A katonák csoportja jön a kereszty elé.

JÉZUS:

Szomjúhozom!

STEPHATON:

Izsópon ecetes szivacsot nyújt fel

Igyál!

JÉZUS:

Eloi! Eloi! Lamma Sabaktáni! Én Istenem! Miért hagyál el engemet?

EGY KATONA:

Íme, Illyést hívja!

EGY POLGÁR:

Hagyjátok el, ha eljő-é Illyés, hogy levegye őt.

JÁNOS:

Atyám, a te kezedbe teszem le az én lelkemet. -
Elvégeztetett.

Jézus meghal. Halálát erős hang és fény-jelenség követi (pirotechnikai hatás).

SZÁZADOS:

Bizonyos, ez az ember Isten fia vala!

Ezután már mindent a mozgások nyelvén kell kifejeznünk. A katonák körbejárják az elítélteket, a latrok lábszárárt megtörik, megállapítják Krisztus halálát. Longinus szíven szúrja a halott Jézust, a ráfreccsenő vér és víz hatására megtér – a latrok átszúrása már másra vár. A tömeg elhúzódik. A sírba tétel szereplői lassan a keresztek tövébe érnek.

KÓRUS:

*Ó keserves, rettenetes óra,
Tikkadt ajkad nyílik végső szóra.
Visszaadva Atyádnak szent lelked,
Vérző fejed halálban csüggeszted.*

XIII. STÁCIÓ

Krisztus testét leveszik a keresztről

ARIMATHIAI JÓZSEF:

Uram, József vagyok, Arimathiából. Poncius Pilátus engedélyét bírom, add ki nekem a szerencsétlen áldozat testét. Íme, itt az írás, a hegemon kézjegyével. Ne légy könyörtelen, ne érje itt a szombat székenkre.

SZÁZADOS:

Melyikükért jöttél? Gazdag ember lehetsz, ha kieszközlöd a bejutást a hegemonhoz. Ezek szegény bűnösök voltak, nem a gazdagok barátai. Mondd hát, melyikükért jöttél?

ARIMATHIAI JÓZSEF:

A Názáreti Jézust szeretném méltón eltemetni. Ne légy kegyetlenebb uradnál.

SZÁZADOS:

Tedd, amit tenned kell. Temesd el királyodat. Hiába tagadnád, hozzá tartozol. És én segítek neked, mert az én bánatom ugyanolyan mély, mint a tiéd. Nézz rám: látod a szememet? Kifreccsenő vére gyógyított meg – már csaknem vak voltam. De vak volt a lelkem, szívem is – most megvilágosodtam. Tegyük hát sírba királyunkat, ha nem sértelek, e társammal segítünk őt – veled,

s anyjával – sírboltjába vinni.

ARIMATHIAI JÓZSEF:

Elfogadom és köszönöm segítségedet. S elfogadja, köszöni az Úr, akinek mindnyájan a gyermekei vagyunk.

József, a Százados, Longinus, Stephaton és néhány segítőjük leveszik a testet a keresztről. Mária, Jézus anyja a többi asszonyokkal már a kereszt előtt áll. Mária leroskad, fiát néhány pillanatra az ölébe fektetik. Csend. Majd az asszonyok gyorsba göngyölik a testet.

KÓRUS:

*A keresztről Jézus drága testét
Édesanyja karjaiba tették.
Nincs a földön annyi tenger bánat,
Mint amennyi szent szívében támadt.*

MÁRIA, KLEOFÁS FELESÉGE

Szombat elmúltával mind kijövünk ide.
Drága kenetekben testét megfürösztjük,
édes olajokkal tagjait megkenjük.
Méltón búcsúzzon el attól a világtól,
mely nem vala méltó fiú-istenére.

XIV. STÁCIÓ

Krisztus sírbatétele

A katonák, asszonyok, tanítványok méltóságteljes lassú menetben viszik a testet a sírkamrába. A menetet tompa dobszó kíséri, majd egy kürtön játszott fájdalmas, rövid dallam a János passióból (lehet más is).

A menet elindulásakor minden ceremónia nélkül a két lator holttestét is leveszik, a tömeg takarásában ők leplet húznak magukra, majd elvegyülnek a sokaságban, szerepük véget ért. A sírba csak József és a Százados lép be a holttesttel. Az asszonyok félrehúzódnak, két katona elfoglalja őrhelyét.

KÓRUS:

*Szent Asszonyok, tanítványok sírva
Jézus testét leteszik a sírba,
Mint a kenet édes illatárja,
Úgy kísérje szívünk hő imája.*

BEFEJEZÉS

Jó hír a feltámadásról

SZÁZADOS:

A szombat véget ért, a hét első napja virrad.
Jönnek már az asszonyok, elsőnek látom Mária
Magdolnát, jönnek ígéretük szerint, méltóképpen
felkészíteni a testet.

Az asszonyok odaérnek a sírhoz, az Angyal kilép, fehér ruhában nagy fényjelenség kíséretében. A Százados és az örök megmerevednek, az asszonyok térdre roskadnak.

ANGYAL:

Mit keresitek a holtak között az élő?
Nincs itt, hanem feltámadott: emlékezzetek rá,
mint beszélt néktek, még mikor Galileában volt.
Ti ne féljetek.
És menjetek gyorsan és mondjátok meg az ő tanítványainak, hogy feltámadott a halálból: és ímé, előttetek ment Galileába, ott meglátjátok őt, ímé, megmondottam néktek.

KÓRUS:

*Szentírásból ajkunk hittet vallja,
Nem győzhetett bűn és halál rajta,
Feltámadott, amint megmondotta,
Hogy ég és föld zengje, Alleluja!*

*Jézus Krisztus mindenség királya
Üdvünk lett már szent kereszted fája,
Add, hogy mindig csak nyomodban járjunk,
S egykor mennyben mindörökre áldjunk!*

*A kórus hangjai alatt mindenki a küzdőtérre tódul, lát-
niuk kell a csodát. Az angyal és a jeruzsálemi asszonyok köré
gyűlnek a szereplők, katonák, nézők – majd a kórus tagjai is.
A szereplők – az asszonyokkal az élen – mintegy példát mu-
tatva, a keleti kapun át elhagyják az amfiteátrumot.
Felzeng a Messiás diadalmas hallelújája.
A zene nagyon erős.*

*A közönség – várhatóan – kitódul.
A kijáratnál felsorakoznak a légionáriusok.
Tisztelegnek.*

VÉGE

Saturnalia

avagy

kölcsönkenyér visszajár

—

Vígjáték egy felvonásban

Szereplők:

AURIUS AMULIUS – elszegényedett római polgár

CARMENTA LARENTIA – a felesége

TATIUS SUPERBUS – rabszolga, hívták Quinitusnak is

PONTIFEX

CENTURIO

NÉPSÉG, KATONASÁG

Történik Aquincumban, a városi fórumon, majd Aurius Amulius omladozó házában, a késői császárkor idején, egy kevésbé havas december hónap végén, a Saturnália napjaiban.

1. JELENET

CARMENTA LARENTIA

Jaj, mit totojázol, menj oda, de menten!

AURUS AMULIUS

Tart még az áldozat, maradj kicsit csendben.

CARMENTA LARENTIA

Mindjárt befejezik, lemaradunk megint,

Töketlenkedésed örök sora szerint.

AURUS AMULIUS

Ha most odamegyek, elvezetnek nyomban.

Miből váltanál ki? Csak több lesz egy gonddal.

CARMENTA LARENTIA

Véget ér azonnal, eredj oda, most menj!

AURUS AMULIUS

Ne lökdöss, megyek már, csak halkabban perelj.

CARMENTA LARENTIA

Együtt jártatok a kollégium mellé,

Megsegít azonnal!

AURUS AMULIUS

Miért is ne tenné...

CARMENTA LARENTIA

Legyél bátor, úgy szólj, mint római polgár,

Ha nem is vagy különb a sarki bolondnál...

AURUS AMULIUS

A sarki bolondnál? De hiszen már megyek!

Jó pontifex uram, egy szóra, ha lehet...

A PONTIFEX

Kedves Amulius, a fürdőbe megyek,
Ott majd meghallgatlak, ha rövidre veszed.

CARMENTA LARENTIA

Maradj a nyomában, mellőle ne tágíts,
Jó hírt hozz, mert ha nem... Más jóra se számíts!

2. JELENET

CARMENTA LARENTIA

Na, sikerrel jártál? Különben nincs ebéd!

AURUS AMULIUS

Ne fenyegezz folyton, fene essen beléd.

CARMENTA LARENTIA

Tudom, elrontottad, a szokásod szerint...

AURUS AMULIUS

Szelet ver a nyelved, üres szót, már megint.

CARMENTA LARENTIA

Tán sikerrel jártál? Akkor csoda történt,
Vagy átszabta Cézár Rómában a törvényt.

AURUS AMULIUS

Adományt akartunk, néhány vacak garast...

CARMENTA LARENTIA

Ne hergelj, mit mondtál, s hadd halljam a választ!

AURUS AMULIUS

Elmondtam sorjában, csapásról csapásra,
Micsoda nagy bajok zúdultak e házra.
Mondtam a földrengést, mondtam az árvizet,
A frankoktól felvett elátkozott hitelt...
Jön a napforduló, a nagy téli ünnep,
S nincs, mivel befűtsük ócska tűzhelyünket.

CARMENTA LARENTIA

Mondtad a kecskét is? Hogy le kellett vágnunk?
S ha lenne, bordélyba küldenénk a lányunk?

AURUS AMULIUS

A kecskéről szoltam, de a bordélyról nem,
Tudhatod, milyen prűd az a mafla ember.

CARMENTA LARENTIA

Jaj, ne mondd maflának, rajta múlik minden!
Többet segíthetne, mint egy farka isten!

AURUS AMULIUS

Ne káromkodj, asszony, segített azonnal.

CARMENTA LARENTIA

Na, ja, az erszényed megtömte arannyal...

AURUS AMULIUS

Hát pénzt, azt nem adott, nem nézett koldusnak...

CARMENTA LARENTIA

Bárcsak nézett volna... Tudtam, hogy böszme vagy.

AURUS AMULIUS

Büszke polgár vagyok, csak kicsit leégtem,

S eszerint segített...

CARMENTA LARENTIA

Jupiterre, végem!

AURUS AMULIUS

Ősi neved miatt méltatlan az hozzád,
Mondta elmerengve, hogy nincsen rabszolgád.
Adok neked egyet, ingyen, felruházva...

CARMENTA LARENTIA

Áldja meg Jupiter! Mikor jön a házba?

AURUS AMULIUS

Hadd mondjam már végig! Vannak feltételek...

CARMENTA LARENTIA

Ezúttal is, tudtam, csak packázott veled.

AURUS AMULIUS

El nem adhatod őt, meg nem csonkíthatod,
Ne add ajándékba – csupán ennyit mondott.

CARMENTA LARENTIA

Lehet, hogy ez egyszer nem is voltál majom,

AURUS AMULIUS

Örvendezzünk, ha majd túl leszünk a bajon.

3. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Jupiter áldása övezze e lakot!

AURUS AMULIUS

Ki vagy te, jó uram? Legyen szép a napod.

TATIUS SUPERBUS

Ha te vagy a gazda, a rabszolgád vagyok,

Akit előljárónk nemrég neked adott...

AURUS AMULIUS

Isten hozott! Azaz... Eredj a helyedre...

CARMENTA LARENTIA

Honnét tudná, hol van? Megmutatom, erre...

TATIUS SUPERBUS

Mutasd meg a helyem, mondd el, mi a dolgom,

A ház istennője mégis csak az asszony.

CARMENTA LARENTIA

Udvarias ember, nem látszik szolgának,

Inkább úrfélének, ilyen nem lesz másnak.

TATIUS SUPERBUS

A nevem Tatius, Superbus neméből,

Másképpen Quinitus, hős királyi vérből...

AURUS AMULIUS

Királyi rabszolga? Nem lesz ebből bajunk?

CARMENTA LARENTIA

Ne feledd, Aurus, mi se' senkik vagyunk!

Atyád, Amulius, vitéz volt, nagy király...
Romulust és Rémust nevelte ősaným,
Neki adta őket a szoptatós farkas,
Így az én családom ugyanúgy hatalmas.

AURUS AMULIUS

Több mint nyolcszáz éve! Azt nézd, most mi vagyok...
Összedől a házam, csak a nevem ragyog.

CARMENTA LARENTIA

Átmeneti balsors! Királyi vér benned,
Az eszed a helyén, tudd, hogy, mit kell tenned.
Bölcsességed immár felér bárkiével,
Császár is lehetnél a jó pedigréddel.
Csak a mulyaságod feledd el egy napra,
A jövő nagyja vagy, ha ügyelsz magadra.

TATIUS SUPERBUS

Rabszolgátok vagyok, bárki volt az őszám,
Szolgálók majd híven, el is kezdem rögtön.
Ebédidőre jár, sütők-főzők menten...

CARMENTA LARENTIA

Csak üres a kamráam, piacra kell mennem.
Aurus, az erszényt! Húst is kéne vennem,
Kölest a kásához, legyen minden rendben.

AURUS AMULIUS

Nesze itt az erszény, bár nincs benne semmi...

CARMENTA LARENTIA

Hát ebből nem fogunk hárman ebédelni.

TATIUS SUPERBUS

Úrnőm vagy, ne feledd, engem küldj piacra...

CARMENTA LARENTIA

Egy árva as nélkül? Hozomra ki adna?

TATIUS SUPERBUS

Néhány tálentumot nélkülözni tudok.

AURUS AMULIUS

Nem fogadhatom el...

TATIUS SUPERBUS

Hisz csak kölcsönt adok.

A legelső gazdám, áldás a nevére,

Ellátott ezüsttel, őseihez térve.

AURUS AMULIUS

Ha kölcsön, legyen hát, de ne szóljunk róla,

Hogy a hitelezőm a most jött rabszolga...

TATIUS SUPERBUS

Néma lesznek uram, mint a dunai hal...

AURUS AMULIUS

Most az egyszer legyen. Szaladj, hozzad hamar.

CARMENTA LARENTIA

Halat emlegettél? Hozzál hat keszeget,

A kölest már mondtam, báránycombot, hetet,

Néhány fej káposztát, fűrjet, fűgét, mézet...

TATIUS SUPERBUS

Mind meglesz asszonyom, sorban, ahogy kéred.

CARMENTA LARENTIA

Aztán hozz olajat, extra szűz görögöt,
Gyertyaöntő faggyút, tojást, huszonötöt,
Ne feledd a sót se, hozzál fűszereket,
Számoszi bort, sokat, némi kecsketejet...

TATIUS SUPERBUS

Kár, hogy Amerika nincs még felfedezve,
Listádon paprika, burgonya is lenne.

CARMENTA LARENTIA

Sokallod? Nem bírod? Többször is fordulhatsz.

TATIUS SUPERBUS

Ez a rabszolgasors. Más dolgot nem is adsz?

CARMENTA LARENTIA

Turkesztáni tököt, indiai sáfrányt,
Háromféle sajtot, keményt, lágyat, márványt,
Hozzál némi vaját, három szép kenyeret,
Várd ki az új sütést, ne hozz, csak meleget.

TATIUS SUPERBUS

Asszonyom, megyek is, hamar megfordulok.

AURUS AMULIUS

Hoznál egy tömlő sört? Igen szomjas vagyok.

CARMENTA LARENTIA

Ne pazarolj, ember, csak a szükségeset...
Gondolj a holnapra, s húzz a kútból vizet.

4. JELENET

AURUS AMULIUS

Fames Amulius – nemrég így csúfoltak,
S nem ok nélkül hívtak éppen Éhség Úrnak...
Most meg a rabszolgám megy ki a piacra,
S hazahordhat mindent, ami ki van rakva.

CARMENTA LARENTIA

Helyre zökken lassan a világ kereke,
Azt kapjuk, ami jár.

AURUS AMULIUS

Ne feledd, hitelbe...

CARMENTA LARENTIA

Jaj, ne károgy, ember, ez még csak a kezdet,
Pár asnyi adósság ne nyomja a lelked!

AURUS AMULIUS

Pár asnyi, valóban, annyival számoltunk,
Főpap barátomhoz annyiért járultunk...
Most már egy aranypénz kell a törlesztésre,
És ahogy ismerlek, ez még nem a vége.

CARMENTA LARENTIA

Takarékossággal kezdem a hét erényt,
Mégis engem vádolsz, csak tudnám, hogy miért.

AURUS AMULIUS

Dehogyan vádollar, csak gyötör a kétség,
Szabad-e tartoznunk, s mi legyen a mérték.

CARMENTA LARENTIA

Ne törődj még vele, élvezd a szerencséd,
Magad tervezed meg a törlesztés rendjét,
Hiszen a rabszolgád, parancs minden szavad,
Mondd, és vár egy évet...

AURUS AMULIUS

Közben nő a kamat.

CARMENTA LARENTIA

Kitermeli bőven. Holnap kölcsönadjuk,
Építi a sáncot, hogyha úgy akarjuk,
Hajlong a fürdőben, fát aprít a péknek,
Özvegyasszonyt gondoz, gazdagot és vénet.

AURUS AMULIUS

Kölcsönről nem szólott barátom tilalma,
Ha kell, ezt tesszük majd. Én vagyok a gazda.

5. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Mit kértél, meghoztam, már pakolják ketten,
Sőt mást is intéztem, remélem, jól tettem...

AURUS AMULIUS

Amíg átveszi az asszonyod az árut,
Mesélj, mit intéztél, milyen számlát várjunk.

TATIUS SUPERBUS

Királyi vér folyik az ereitekben,
Miért szégyenkeztek méltatlan köntösben?
Találtam anyagot, szövöttet, kötöttet,
Szabót is, aki majd szépen felöltöztet.

AURUS AMULIUS

Gondosságod példás, de nem élünk vele,
Jó lesz e régi gönc, ezt hordjuk hét tele.
Nem telik most nekünk flancos hacukára...
Se nyári lepelre, se téli bundára.

TATIUS SUPERBUS

Korlátlan hitellel bírsz, Aurus gazda!
A kínai selymet csak egy árus tartja,
Este elhozhatom, ha úrnőm úgy kéri...

AURUS AMULIUS

Nem kell semmi ruha, mondom, jó a régi,
Selyemre meg sose vágott az asszonyod...

CARMENTA LARENTIA

Tökéletlen flótás, te azt honnan tudod?
Igenis hozz selymet, hozzáillő násfát
Ezüstözött topánt, illatszert is, pézsmát.

TATIUS SUPERBUS

Lám, jót cselekedtem, mind félretettem,
Mondd csak, miből mennyit, megyek érte menten.
Előtte azonban, itt van ez a kártya,
Rójuk fel rá gyorsan, mit mutat a számla.

AURUS AMULIUS

Visszaviszel mindent, lemondod, mit kértél,
Addig nyújtózkodunk, míg a takarónk ér.

CARMENTA LARENTIA

Hogy gondold? Vissza? A város röhögjön?
Pár garason múlják jó hírünk? Hozz rögtön...

AURUS AMULIUS

Látod, ahogy mondtam, már egy egész arany...

TATIUS SUPERBUS

No meg a kamatok!

CARMENTA LARENTIA

Az senkit zavar...

Lódulj hamar, hozza, és szólj a szabónak.
Ünnepi pompában korzózna már holnap.

TATIUS SUPERBUS

Akkor lesz az ünnep, ma még rendelhettek,
Annyiszor fordulok, ahányszor csak kértek...

CARMENTA LARENTIA

Vegyél két szép kecskét, jó tejelőt, persze,
Egy falka malacot, tyúkokat a kertbe...

Egy szép ezüst tálcát, hat ékes kupával,
Tükröt, fésűt, kencét, vigyázz, a kufár csal...

AURUS AMULIUS

Ne feledd a söröm, egy tömlővel elég...

CARMENTA LARENTIA

Megint pazarolnál, a franc essen beléd!

AURUS AMULIUS

Már pedig a sör kell, nem vitázok veled...

CARMENTA LARENTIA

Belefulladhatnál, de ennyit engedek,

Ha hozhat pár gyöngyöt, borsószemnyieket...

Csak fontosat vegyünk, próbáld meg olcsóbban,

Nílusi üvegcsét, Holt-tengeri sóval,

Hozz egy fél tucatot. Kaviárt? Az nem kell,

Büdös leszek tőle, legyen inkább... Kelj fel!

Sajnálád magadtól ezt a kicsi luxust,

Ájuldozol nekem, hogy elvedd a gusztust...

AURUS AMULIUS

Krokodilfog-nyaklánc, nílusi üvegcsé,

Ez hiányzik nekem, meg a kötél, persze.

CARMENTA LARENTIA

Nyakláncot nem kértem, de ha erőlteted...

Nem venném el tőled ezt a csöpp örömet.

TATIUS SUPERBUS

Indulok azonnal, csak a hitelkártyád

Lásd el egy pecséttel, harminc arany vár rád.

AURUS AMULIUS

Harminc arany, no meg hozzá a kamatok...

Még visszahívhatjuk.

CARMENTA LARENTIA

No, nem, észnél vagyok.

Ne feledd, csak ki kell adnod a parancsot,
Úgy, s akkor fizetünk, amikor te mondd.

TATIUS SUPERBUS

Ne törődj kamattal, törlesztéssel se még
Éjfélig vásárolhatsz, hozom az elejét.

CARMENTA LARENTIA

Elrendez ez mindent, ez a derék szolgál,
Reggel majd megnézzük. Térjünk nyugovóra.

AURUS AMULIUS

Nehéz lesz az álmom, valami nincs rendben...
Nem érzed, hogy baj lesz?

CARMENTA LARENTIA

Ó, te szerencsétlen!

TATIUS SUPERBUS

Itt az első csomag. Ezek lefeküdtek?
Nem sejthetik, holnap csak rám virrad ünnep.
Nem egy hétig leszek gazdájuk, bírójuk,
Örök időkre szól a rabszolgaságuk.
Dolgozhatnak éjjel, dolgozhatnak nappal,
Nem ér fel munkájuk a harminc arannyal,
A kamat is nő majd, évről évre többel,
Megöregedhetek, míg szolgálnak engem.
Én meg emelkedem, gazdag leszek, praetor,
Utána pontifex, helytartó, hegemon,

Lehetnék Cézár is, azt még meggondolom,
Holnap kipróbálom, milyen a hatalom.

6. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Ébresztő, ébresztő! Hasadra süt a nap!
Ilyen lusta szolgát! Szedd már össze magad!

AURUS AMULIUS

De hamar lett reggel, még egy kicsit alszom!

TATIUS SUPERBUS

Szturnusz ünnepén? No, nem! Hol az asszony?
Tán reggelit készít? Mézes bort is kever?
Illő, hogy urának a kedvére tegyen...

AURUS AMULIUS

Én nem kértem semmit!

TATIUS SUPERBUS

Ki beszél itt rólad?

Most egy álló hétig az én rabszolgám vagy!
Lódulj, hívd az asszonyt, süssön két keszeget!
Szelje fel a cipót, fejjen kecsketejet!

CARMENTA LARENTIA

Ej, mi ez a lárma? Aludni se hagytok!
Tapintatosabbak a barbár parasztok...

AURUS AMULIUS

Saturnaliára éppen jókor keltél,
Fejd meg a kecskéket, indulj reggeliért.

TATIUS SUPERBUS

Te meg addig gyújts be, sercegjen az olaj...

AURUS AMULIUS

Új urunk ugyanis sült keszeget akar.

CARMENTA LARENTIA

Új urunk? Micsodát? Fejdre ejtettek?
A gazdái vagyunk ennek az embernek.

AURUS AMULIUS

Tegnap még mi voltunk, Szaturnusz hetében
Helyet kell cserélnünk,

CARMENTA LARENTIA

Mit kell még megélnem?

TATIUS SUPERBUS

Csekély vigasz egy hét, ha ötvenegy cudar,
No, de iszkoljatok, reggelizzünk hamar!
Fejed már a kecskét? Az a tűz ropog már?
A lusta szolgára három botütés vár...
Mondd, miért készítesz három terítéket?
Ti ketten kinn esztek, míg uratok végez.

AURUS AMULIUS

Római polgárként jól tudom a törvényt,
Egy hétig szolgállok, jókedvvel és önként.

TATIUS SUPERBUS

Ezt még megbeszéljük. Hozz egy tálca füget,
S a két szegény keszeg se sírjon a tüzért...

CARMENTA LARENTIA

Itt a frissen fejt tej, hogy fulladnál bele...

AURUS AMULIUS

Ne zsörtölődj asszony, főleg ne övele!
Megfeledektél a Saturnaliáról,
Most ő az uraság, szolgálnunk kell mátol
Egy egész héten át, így van ez szokásban...
Nevetve kell túrnöd, legalábbis bátran.

CARMENTA LARENTIA

Kiment a fejemből, hisz nem gyakoroltam,
Nem volt még rabszolgám, s rabszolga sem voltam.

TATIUS SUPERBUS

Most majd gyakorolod, süsd már a halakat,
Aztán takaríts fel, mosd ki a cuccomat,
Mindjárt jön a szabó, én ma újat veszek,
Mert az ebéd után a fürdőbe megyek.
Ebédre báránycomb legyen fügeszósszal...

AURUS AMULIUS

Egy comb, talán kettő – három főre, jól van.

TATIUS SUPERBUS

Ti kenyeret esztek, egy comb nekem elég.
Nincs vita, befelé, tedd oda a füget.

CARMENTA LARENTIA

Tele van a kamrá, s csak kenyeret egyek?

AURUS AMULIUS

Ha azt mondja, úgy lesz, kibírunk egy hetet.

TATIUS SUPERBUS

Ameddig Carmenta mos, meg főz, takarít,

Te majd rendbe hozod az ólat, a budít,

Lesikálsz rendben, körbe is meszeled,

Illatos fenyővel szépen kidíszíted.

Este betoppanhat egy finnyás vendégem...

CARMENTA LARENTIA

Miféle vendéged, ha szabad kérdezni?

TATIUS SUPERBUS

Nem szabad, te hallgass, s hozd már a halakat.

Időben elmondom az esti dolgodat.

Aurus, te meg mész, veszel meszet, pemzlit,

S nekiállsz mielőbb, hogy elkészülj estig.

AURUS AMULIUS

Már megyek, Tatius...

TATIUS SUPERBUS

Jobb lesz, ha urazol!

AURUS AMULIUS

Jó, itt sem vagyok már, uram, rögtön hozom.

TATIUS SUPERBUS

Az asszony a házból, férje a városban,

Bekapom a halat, s megúsztatom borban.

Nézek egy jó kocsmát, akad elég erre,
S meghívok mindenkit gazdám hitelére.

CARMENTA LARENTIA

Uram, itt a halad, bort is adok mindjárt.

TATIUS SUPERBUS

Iszom rá valahol, te csak takarítsál,
Készítsd az ebédet, készülj a mosásra,
Ha a szabó megjön, várjon a sorára.

7. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Na, hogy haladtatok?

AURUS AMULIUS

Uram, az ól kész van.

TATIUS SUPERBUS

A budi fontosabb.

AURUS AMULIUS

Meszelem már nyomban.

CARMENTA LARENTIA

Ragyog minden padló, felforrt a mosóvíz,
Sül a bárány szépen, a fügeszós kész is.

TATIUS SUPERBUS

Remek, remek, látom, hű rabszolgák vagytok,
Benn az átriumban mindjárt találhattok.

AURUS AMULIUS

Mi meg rágjuk el az üres kenyерünket...

CARMENTA LARENTIA

Jó, hogy csak egy hetes ez a fránya ünnep

AURUS AMULIUS

Falja két pofára, hallod, ízlik neki.

CARMENTA LARENTIA

Ritka, ki a fügét megfőzve szereti.

AURUS AMULIUS

Kevés asszony főzi ilyen pazar módon.

CARMENTA LARENTIA

Bár többször tehetném, répákkal bajlódom.

AURUS AMULIUS

Másként lesz ez most már, elmúlik az ünnep,

Superbus uraság a fürdőben fűthet.

CARMENTA LARENTIA

Most nem fűteni megy, ázni, kenekedni,

Megjött már a szabó, a vásznat ráölti.

AURUS AMULIUS

Pipiskedik, meglásd, a mi új ruhánkban.

CARMENTA LARENTIA

Várhatja, hogy mindezt később megbocsássam.

8. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Hogy tetszik a ruhám? Ki lehet így menni?

AURUS AMULIUS

Ha majd visszaadod, alul fel kell venni.

TATIUS SUPERBUS

Visszaadom? Neked? Az én köntösömet?

AURUS AMULIUS

Csak az ünnep hetén maradhat a tied.

TATIUS SUPERBUS

Na, né, te rabszolga, hogy kinyílt a csipád!

AURUS AMULIUS

Akkor mondd, még pár nap, s én leszek a bírád.

TATIUS SUPERBUS

Te ülsz rajtam törvényt? Jó, nem lehetetlen.

Minden adósságod add meg nekem, menten.

AURUS AMULIUS

Tegnap kaptam a pénzt, már ma meg is adjam?

TATIUS SUPERBUS

Tizenkét arany jár, némi kis kamattal.

AURUS AMULIUS

Szó sem volt egy napról, egy évet gondoltam.

TATIUS SUPERBUS

Tudhatnád a törvényt, év végéig adtam.

Na, de erről később! Ajándékot hoztam,

Szólítsd ki Carmentát, jöjjön ide gyorsan!

CARMENTA LARENTIA

Itt vagyok! Ajándék? Valami szép lehet...

TATIUS SUPERBUS

Csukjátok be gyorsan a szemeiteket,

Így! A kezetekeket nyújtsátok előre,

Itt van az ajándék, jó lesz egy időre.

CARMENTA LARENTIA

Megbéklyóztál, ember!

AURUS AMULIUS

Engem nemkülönben!

TATIUS SUPERBUS

A törvények szerint ezt kell cselekednem.

CARMENTA LARENTIA

Miféle törvények? Ugye, ez csak játék?

AURUS AMULIUS

Félek tőle, nem az.

TATIUS SUPERBUS

Az a törvény már rég,

Ki az év végére adósságba marad,

Rabszolga lesz addig, míg terhe leapad.

AURUS AMULIUS

Ez egy régi törvény, érvényét veszttette!

TATIUS SUPERBUS

Fordulj a császárhoz, nincs is olyan messze.

Bár ma azt hallottam, városszerte mondják,

Hamarost leteszi a földi lét gondját,
Elfoglalja helyét az istenek között...

CARMENTA LARENTIA

Haldoklik a császár?

TATIUS SUPERBUS

Vagy már elköltözött...

De nem a te dolgod, van épp elég munkád!
A szolgálaim vagytok, asszony, az üst vár ád,
Te meg igyekezzél azzal a festéssel,
Három bot az ára, ha netán elkésel.

AURUS AMULIUS

Sietek, s megnézzük azt a törvényt hamar!

TATIUS SUPERBUS

Csak az ünnep után, zárva a hivatal...
Én most a fürdőbe megyek pár órára,
Majd egynéhány kortyért a legjobb kocsmába,
Felfrissülök, aztán ne kelljen mondanom,
Mi a férfi vágya egy ilyen szép napon...

CARMENTA LARENTIA

Hogy melléd feküdjek? Csak nem erre célzol?

TATIUS SUPERBUS

Majd ha meszet ettem, ostoba vénasszony!
Elmész a bordélyba, hozod a legszebb a lányt...

AURUS AMULIUS

A légiónak szerint Lídiának hívják.

TATIUS SUPERBUS

Mindegy, hogyan hívják, selyemmel fizetek,
Azért egy úrilány se mondhatna nemet.

CARMENTA LARENTIA

Az én szép selymemmel? Nincsen neked szíved.

TATIUS SUPERBUS

Megoldhatjuk másként, ha férjed kifizet.

CARMENTA LARENTIA

Miből fizetne ki? Ó, kegyetlen ember...

TATIUS SUPERBUS

Az nem az én gondom, no, de illik mennem.
Itt legyen Lída, kellő lázban égve,
Amikor Orion felkúszik az égre...

AURUS AMULIUS

Megyek a budihoz, körbe kell még kenni...

CARMENTA LARENTIA

Én meg moshatok itt, hidd el, az se semmi.

AURUS AMULIUS

Mit gondolsz, Lída ugrik első szóra?

CARMENTA LARENTIA

Ha nem segítene, égi csoda volna...

AURUS AMULIUS

Miért segítene? Széttesz, ahogy kell,
Fél óra egy vendég, miért is jönne el.

CARMENTA LARENTIA

Félórás vendégtől selymet sohase kap,

Ettől az átoktól csak így leszek szabad...

AURUS AMULIUS

Minden férfi mondja, tud az a lány mindent.

Ha kell, ráígérünk, akármit elvihet.

CARMENTA LARENTIA

Vagy halálra gyötri, vagy elbolondítja,

Felszabadít minket, ennyi lesz a dolga.

Egy ilyen himpellért ölével megölhet...

AURUS AMULIUS

Inkább gondolkodjunk, hátha jön jobb ötlet.

CARMENTA LARENTIA

Budi-meszeléstől nő az ember esze.

AURUS AMULIUS

Ne gúnyolódj megint, itt egy pemzli, nesze...

CARMENTA LARENTIA

A mosóvíz gőze ugyanúgy használhat,

Még kiteretgetek, és szólok a lánynak.

9. JELENET

AURUS AMULIUS

No, nem jött a leány? Ne számítsunk rája?

CARMENTA LARENTIA

Tart még a fuvarja... Üzenetem várja.

AURUS AMULIUS

Jobb ötletem támadt, és nem is akármilyen...

CARMENTA LARENTIA

A te ötleteid! Hogy tudtam kívánni!

AURUS AMULIUS

Pedig ez nagyszerű, olyan, hogy beválhat...

CARMENTA LARENTIA

Megjön alkonyatra az a kevély állat,
Nincs nő az ágyában, vacsora sincs készen,
Botot emel majd ránk, ezt kellett megélnem!

AURUS AMULIUS

Ne sipákolj, asszony, csak egyet kell tenned,
Amit mondok neki, rögtön helyeseljed.

CARMENTA LARENTIA

Ezt fordítva szoktuk, te igazolsz engem!

AURUS AMULIUS

Ez egyszer másként lesz, mindent kiterveltem.

CARMENTA LARENTIA

Budi-festés közben jutottál döntésre?

AURUS AMULIUS

A lepcsés pofádat befoghatnád végre.
Kettőnk érdekében gondoltam egy nagyot.

CARMENTA LARENTIA

Ha hiszed, ha nem is, nézd, csupa fül vagyok.

AURUS AMULIUS

Haldoklik a császár, vagy már meg is halt már.

CARMENTA LARENTIA

Mi dolgunk van ezzel? Botra Superbus vár.

AURUS AMULIUS

Pannon császárt akar Róma minden népe,
Az utolsó kettő békét hozott végre,
Békét és nyugalmat, némi gazdagságot...

CARMENTA LARENTIA

Kezdelek érteni... Jön a te világod...

AURUS AMULIUS

Dehogysis az enyém, pontosabban nem úgy.

CARMENTA LARENTIA

Meg kell győznöd hamar az egész szenátust.

AURUS AMULIUS

Számítanak is ők, legfeljebb, ha dísznek,
Több hasznát vehetjük egy papnak, egy tisztnek.

CARMENTA LARENTIA

Nem értelek most sem, mit kellene tenni...

AURUS AMULIUS

Neked nincs más dolgod, csupán helyeselni...
Régi barátom a pontifex énnekem,
Egy ártatlan tréfát csak eljátszik velem.
A centurió meg? Hajdan velem szolgált,
Egy meszely jó borért tudja majd a dolgát.

CARMENTA LARENTIA

Ne hagyj itt egyedül! S ha megjön Superbus?

AURUS AMULIUS

Szóval tartod szépen, hiszen beszélni tudsz...

CARMENTA LARENTIA

Folytatom a dolgom, mindent rendbe teszek,
Segítsenek minket az égi istenek...

10. JELENET

TATIUS SUPERBUS

Készítsd a vacsorát! Az ágyam meleg már?
Feltüzelve benn vár az a híres leány?

CARMENTA LARENTIA

A férjem érte ment, minden percben jöhet...

TATIUS SUPERBUS

Ajánlom, hogy jöjjön! Addig hozd a fürjet.

CARMENTA LARENTIA

Nem sült meg a fürj még...

TATIUS SUPERBUS

Ejnye, hol a botom?

Látom, ideje lesz jól megtáncoltatnom...

CARMENTA LARENTIA

Vacsorával, lánnyal nem lesz semmi bajod,
Csak korábban jöttél. Be sem alkonyodott.
Amikor Orion felkúszik az égre...
Így mondtad, jó uram, vártunk a sötétre.

TATIUS SUPERBUS

Kaptok némi időt, amíg átöltözöm,
Ajánlom, meglegyen mind a várt örömöm.

AURUS AMULIUS

Nincs párja a régi, kipróbált barátnak,
Vagyis van, mindketten már mögöttem állnak.
Szívesen vesznek részt az én játékomban,
De már jön Superbus, kezdjünk hozzá nyomban.
Itthon már a gazda? Nagy újságot hoztam!

TATIUS SUPERBUS

És a lány, az hol van? Agyoncsaplak nyomban!
Holnap a fórumon megkorbácsoltatlak –
Tudd meg, hogyan mondjál ellent a parancsnak.

AURUS AMULIUS

Csillapodj, jó gazdám, tedd félre haragod,
Három lányt is megér az a hír, mit hozok.

TATIUS SUPERBUS

Mondd hamar, míg megvagy, nem soká mondhatod...

AURUS AMULIUS

Beszéli mindenki, én csak hírnök vagyok:
Meghalt a nagy Cézár, immár égi isten.

TATIUS SUPERBUS

A hír egy lányt se ér, súgták a fürdőben.

AURUS AMULIUS

De azt nem mondhatták, ki ül a trónjára...

TATIUS SUPERBUS

Majd dönt a szenátus, összeül Rómába'.

AURUS AMULIUS

Nem úgy megy az, uram, az a régi módí,
Császárt állíthatnak Róma légiói...

CARMENTA LARENTIA

Így van uram, így van, katonacsászárok...
Hős és kemény úr mind, nem piperkőc bájnok...

TATIUS SUPERBUS

Volt olyan nem egyszer, de most szent a béke,
Sok okos beszédnek soká lesz majd vége.
De ehhez mi közünk, térjünk csak a lányra,
Mi itt a végeken fütyülünk Rómára.

AURUS AMULIUS

Megmondom én neked, kit ültetnek trónra...

TATIUS SUPERBUS

Pont a rabszolgákat értesítik róla...

AURUS AMULIUS

Ne feledd, király volt több vitéz ősapám.

CARMENTA LARENTIA

Ősanyám Romulust dajkálta, úgy biz ám!

AURUS AMULIUS

Hús esztendőt voltam Róma katonája...

CARMENTA LARENTIA

Sokat hadakozott, mennyit vártam rája.

AURUS AMULIUS

Ismer engem minden légiós katona...

CARMENTA LARENTIA

Mind a cimborái, nem tagadták soha.

AURUS AMULIUS

Most már kapizsgálok, ki lesz az új császár?

CARMENTA LARENTIA

Auruson múlik! Mondd, hogy döntöttél már!

TATIUS SUPERBUS

És kik a jelöltek? Pannon csapattisztek?

Mit kell tudni róluk? Vagy tekintsem viccnek?

AURUS AMULIUS

Mernék én viccelni a gyásznak óráján?

CARMENTA LARENTIA

Egyébként sem vicces, méla, mint a bálvány.

AURUS AMULIUS

Hiszed, vagy nem hiszed, én is jelölt vagyok...

CARMENTA LARENTIA

Sőt ő a fő jelölt, mondták az asszonyok.

TATIUS SUPERBUS

Libagágogásra nem mozdul a csapat...

AURUS AMULIUS

A szavamra mozdul, fékezd a hangodat.

CARMENTA LARENTIA

Ma még sértegethetsz, de ráfizetsz holnap...

TATIUS SUPERBUS

Rabszolgák maradtok, az igazság enyém...

CARMENTA LARENTIA

Le se hajolok majd tizenhat aranyért.

AURUS AMULIUS

Hogyha Cézár leszek, lecsapatom fejed...

CARMENTA LARENTIA

Fel is feszíthetnéd, holnap megteheted.

TATIUS SUPERBUS

Hogy lehetnél Cézár? Ágrólszakadt szolga...

CARMENTA LARENTIA

Hogy kit emel trónra, a légió dolga.

AURUS AMULIUS

Felesleges beszéd, fertályóra óta

Vár a centurio, visz fel a fórumra.

CARMENTA LARENTIA

Ő hozta a jó hírt, egyben véged hírét...

AURUS AMULIUS

Hallod, trombitálnak, megmondjam, hogy miért?

CARMENTA LARENTIA

Elindultak hozzánk, isteni férjemért.

TATIUS SUPERBUS

De hát alkalmatlan! Még a joghoz sem ért!

CARMENTA LARENTIA

Miért is értene? Az nem követelmény!

AURUS AMULIUS

Elég, hogy jól értek a katonák nyelvén!
Tizenöt-husz tiszttel megértetem magam,
S követnek a népek, mégpedig boldogan.

CARMENTA LARENTIA

Szeretik, tisztelik, márványba faragják...

TATIUS SUPERBUS

Rémáлом! Borzalom! A bölcsek nem hagyják...

AURUS AMULIUS

Tudod, a bölcseknek egy ezrede sincsen,
Behódolnak holnap. Vedd le a bilincsem!

CARMENTA LARENTIA

Nem ezredük, még egy századuk sincs nekik.
Oldozz ki engem is, mert a véred veszik.

AURUS AMULIUS

Én a szellem szelíd robotosa vagyok,
Miért lennék nagyúr, inkább olvasgatok,
Pergamenek között, viasztáblák előtt,
Írogatnék inkább, múlatnám az időt.
Azt hiszed, örülök? Nem vágytam e rangra...

CARMENTA LARENTIA

Mindig is szerény volt, olyan mulya marha...

AURUS AMULIUS

Jaj, ha ajánlhatnék magam helyett embert,
Aki alkalmasabb, aki trónra termett...

TATIUS SUPERBUS

Mért ne ajánlhatnál, akad bizton olyan,
Mondhatnék egy-kettőt, nézzük szépen sorban.
Pontifex barátod? Kicsit öregecske...
Primus Maximiusz? Gyengéje a kecske.
Talán Servilius? Mint a nyuszi, gyáva...
Vagy Proximus Pintus? Bor ment az agyára.
Jaj, ki lesz alkalmas? Hadd gyötröm az agyam...
Végzésűség esetén – hadd ajánljam magam.

AURUS AMULIUS

Nocsak, nocsak, szolgám, mi jutna eszedbe...

TATIUS SUPERBUS

Végzésűségben ugye, hogyha minden veszne.
Stimmel a múltunk, a királyi vér adott,
Voltam katona is, most épp polgár vagyok...

AURUS AMULIUS

Hallod, azt kiáltják: Amulius urunk,
Meg Aurus Cézár, érted élünk, halunk.

TATIUS SUPERBUS

Csak add a nevedet, hadd megyek elébük...
Tiéd minden kincsem, ha nevet cserélünk.

AURUS AMULIUS

Egy napig kell viseld csak az én nevemet,
Holnap tetszés szerint már új neved lehet.

CARMENTA LARENTIA

Minden császár így tesz, s te éppen az leszel,

Mint Cézár Superbus vezetsz s ítélsz.

TATIUS SUPERBUS

Jól tudom a törvényt! Mikor jönnek értem?

AURUS AMULIUS

Hallottad a kürtszót, vár a tisz, remélem!

CARMENTA LARENTIA

Ó, Jupiter isten, köszönjük irgalmad.

TATIUS SUPERBUS

Holnaptól már nekem küldd az imáidat.

11. JELENET

A CENTURIO

Várjak még, Aurus Amulius uram?

TATIUS SUPERBUS

Jövök már, jövök már, én vagyok az magam.

A CENTURIO

Téged emelt trónra a légio este,

Gyere, ne tétovázz, várnak az ünnepre.

TATIUS SUPERBUS

Megyek, hogyne mennék, kövess, jó katona,

S jobb császárod leszek, mint Marcus valaha.

CARMENTA LARENTIA

Jól csináltam, ugye, mindig alád tettem...

AURUS AMULIUS

Másként nem megy, csak így, hitelesítetten.

CARMENTA LARENTIA

De mindjárt kiderül, mi vettük palira,

Fűti a bosszúvágy, haraggal jön vissza,

AURUS AMULIUS

Vissza? Húsz év múlva! Őrizetbe vették,

Megcsúfolta Cézár felséges személyét.

Meggyógyult a császár, kutya baja sincsen,

Pontifex barátom ítélkezik éppen...

Tudja már Superbus, mit jelent, ha baj van,

Hamis hírt terjesztett, lázított a hadban...

CARMENTA LARENTIA

Keresztre feszítik? Levágják a fejét?

AURUS AMULIUS

Gályára cipelik, az is több mint elég.

CARMENTA LARENTIA

Mi lesz a kölcsönnel? Nem kell visszaadni?

AURUS AMULIUS

Harminc aranyunk volt, persze már nem annyi,

Elvertél belőle tizenkét aranyat.

CARMENTA LARENTIA

Hogyha jól számolok, tizennyolc megmaradt.

AURUS AMULIUS

Abból bankot nyitok, tanultam a leckén.

CARMENTA LARENTIA

Nekünk tartozzék majd a megszorult, szegény...

AURUS AMULIUS

Így szerünk év végén mi is rabszolgákat,

Virágzó villára cseréljük a házat.

Kiváltjuk Lídiát abból a bordélyból...

CARMENTA LARENTIA

Bár jól érzi magát, bízzuk rá, mit gondol.

AURUS AMULIUS

De én azt szeretném... Hogyha férjhez menne...

CARMENTA LARENTIA

Amiből százat kap, mért cserélné egyre!

AURUS AMULIUS

A henye beszédet elhagyhatnád végre.

CARMENTA LARENTIA

Elöljáró lehetsz.

AURUS AMULIUS

Na, még csak az kéne!

Teli erszényemből bárkit megvehetek...

Sőt, elég csörgetnem, s a gazdájuk leszek.

CARMENTA LARENTIA

Minden felelősség nyomja az ő válluk,

Mi meg a háttérből csendben dirigálunk.

AURUS AMULIUS

Okos asszony lettél, lám, felnyílt a szemed...

CARMENTA LARENTIA

Láthatatlan trónunk nem csak te élvezed.

AURUS AMULIUS

Derék polgár módra most gyerünk, munkára!

CARMENTA LARENTIA

Én előtte azért bebújnék az ágyba.

AURUS AMULIUS

Kétszeresen okos, ha nem csak pihenni...

CARMENTA LARENTIA

Meglátod, hogyan kell Lídiát feledni...

AURUS AMULIUS

Erkölc és szerénység – ez életünk sója.

Nyomorú világunk ettől fordul jóra.

CARMENTA LARENTIA

Eddig és ne tovább! Búcsúzzunk jó végre,

Gondoljon eztán más a kölcsönkenyérre.

VÉGE

Sógort Jupiternek!

*Avagy
Égi áldás csőstül*

*A habkönnyű színpadi merény
témája
az
„erény”*

Szereplők:

ITTANA – Primus anyósa

MILOMA – Primus felesége

CILIA – Primus és Miloma nagyobbik lánya

DETTINA – Primus és Miloma kisebbik lánya

PRIMUS MAXIMUS – obsitos, római polgár

SUNDAMUS – csavargó, Primus volt katonatársa

FORTUNATUS – fiatal rabszolga, később római nemes

GONDUS – öreg rabszolga

BORITUS – lecsúszott római lovag, vőjelölt

NÉPSÉG – KATONASÁG

Történik a Kr. u. 180 körül Aquincumban, Primus Maximus háza előtt.

Dicsőség és erény
Az ország alapja!
Ettől fényesedik
Birodalmunk napja!
Istenek, polgárok
Szent egyetértése
Teremt nyugodalmat.
Ó római béke!
Hittel és eréllyel
Szolgálunk és védünk,
Makulátlan erkölcs
Pajzsunk és reményünk.
Mi mást tehetnénk mi,
Tétova utódok,
Bámuljuk hőseink,
Mind szeplőtlen bajnok.
Mintha égre néznénk,
Csodáljuk a múltat,
Tanítványnak jöttünk,
Nem csak szemtanúnak!
Félre a prológgal,
Kezdődjék a dolog,
Ne feledd, ha tapsolsz,
Magadat tapsolod.

1. JELENET

MILOMA

Jaj te lány, te leány, mit kezdjek most veled
Hogy tehetted? Hová tetted a fejedet?

DETTINA

Hogy a feje hol volt, azt nem láttam anya.
De ugrált, sikoltott, lobogott a haja,
Azt sikoltozta: istenem Jupiter, Jupiter istenem!
Olyan furi volt és én úgy megijedtem,
Még a fuvolám is majdnem elejtettem

MILOMA

Dettina ott volt bent? S közben fuvolázott?
Amíg te Cilia... Menten elájulok!

CILIA

Jaj, anya mit képzelsz, nincsen az az isten,
Kiküldtük játszani, azaz hogy kiküldtem.

MILOMA

Dettina, kicsikém, eredj csak ki szépen,
Akár akkor este, s figyelj, semmiképpen
ne zavarja senki nővéred, anyádat,
és vidd magaddal drágám ki a fuvoládat.
Istenek mit tegyek? Ó micsoda szégyen,
Alig múlt tizenöt, ezt kellett megérnem.
Jaj, mihez kezdjek most? Oda az erénye,
Egy-két holdtölte és jó hírünknek vége...

CILIA

Ennek legyen vége! Ne sipákolj anya!
Tudod te, kitől nő a leányod hasa?

MILOMA

Édes lányom, gyorsan találj ki egy mesét,
Amivel megtöltöd édesapád fejét!

CILIA

Mama, hát nem ismeresz, régen kitaláltam:
Nagy Jupiter volt, ki megtisztelte ágyam.
Szép ifjú alakját öltötte magára –
És mint Fortunatus, dőlt mellém az ágyra.

MILOMA

Mi? Hogy? Egy rabszolga? Ó, hatalmas Isten!
Leányom, leányom egy csöpp eszed sincsen.

CILIA

Nem győzőm Jupitert áldani elégszer...
... Rózsabilincsemben alélt el nemegyszer...

MILOMA

Azt mondd, nem egyszer? ... Reggel? Délben? Este?

CILIA

Hosszú heteken át, kedvemmet kereste...

MILOMA

Hosszú heteken át... Ráérős egy Isten...
Ha nézzük mi dolga, nincsen csoda ebben,
Fürdőt illatosít, hűsítőt hoz, ágyba,
Megnézi, kormol-e esténként a fáklya,

Hidegben betakar, melegben legyezget,
Az ebben a csoda, hogy csak most esett meg.
S vágyát úgy tölteni rajtad volt pofája,
Hogy gondunk legyen most bölcsőre, kiságyra.

CILIA

Jupiter volt, hidd el, Jupiter, ha mondom!

MILOMA

Azaz Fortunatus?

CILIA

De isteni módon!

MILOMA

Bírákhoz cipelem! Kötelet nyakába!
Tudod jól, mi vár a hűtlen rabszolgára,
Aki szemet vet a gazdája lányá...ra...
Működjön a törvény!

CILIA

Ne! Anyám! Könyörgöm!

MILOMA

Mondd az oroszlánnak, mikor elé lököm.

CILIA

Engem is vele löksz, anyám, a halálba...
Mit tehet Ő róla? Nem az Ő hibája!
Ha a nagy Jupiter belé nem bújt volna,
Nem lett volna mersze, nem ért volna célba.

MILOMA

Belébújt az isten? Ha akarom, hiszem.

De mégse hagyhatjuk a dolgot ennyiben.
És mert kell valaki, inkább legyen isten,
Csak apád elhiggye. Jupiter segítsen.

2. JELENET

SUNDAMUS

Erőt s erényt urak, édes pannon hölgyek!
Sundamus volnék én, erről szót se többet,
Ez a ház itt régi katonatársamé –
Kit Kőfejnek mondtunk – Primus Maximusé.
Jól megszédte magát, mióta letettük
Marcus lobogóját, és tógát vehettünk.
Mért ne próbálnék meg részesülni benne,
No de éppen jön is. Micsoda szerencse...

PRIMUS:

Ki vagy? És mit akarsz? Eressz el már, kérlek!
Ha koldus vagy tudd meg, én se többől élek.

SUNDAMUS

Meg ne sérts már Primus, nyisd ki jobban szemed!
Emlékezhetsz, kitől kaptad a nevedet...

PRIMUS

Ki mástól, apámtól, ahogy a rend hozza,
Ámde ismerős vagy...

GONDUS

Egy hírhedt borissza!

SUNDAMUS

Rabszolga, te hallgass! Nézz meg jobban, testvér!
Nem felejttem soha, te is emlékezzél:
Mikor buzogánnyal vert fejbe a barbár,
Én mondtam rád: Kőfej, mivel megmaradtál.

PRIMUS

Sundamus, te lennél? Hadd öleljelek meg!
Eredj be a házba, családom köszöntsed,
Egyél te helyettem esti lakománkon,
Gondus, ügyelj reá, régi jó barátom.

SUNDAMUS

És te, Kőfej-Primus, hova igyekeznél?

PRIMUS

Kétely dúlja elmém, vár a Mithrász-szentély.
Kenyeret, bort viszek...

SUNDAMUS:

Ahogy mindig tetted,
Sose hódolsz már be Jupiter istennek?

PRIMUS

A fényt megtagadjam? S ahogy eddig éltem?
Mindig nyugodalmat nyerek a szentélyben.

SUNDAMUS

Mi zaklat annyira, hogy nem kísérsz nődhöz?
Hátha segíthetnék...

GONDUS

Farkas szól az őzhöz.

PRIMUS

Nagy a gondom bajtárs, nem bízhatom másra.

SUNDAMUS

Csak egy ilyen régi, kipróbált barátira...

PRIMUS

Nem szólhatok róla.

SUNDAMUS

Ne sérts meg, barátom,

Bölcsességem túltesz a papi tanácson.

PRIMUS

Tudd meg, csoda történt, vagyis hát afféle...

Útmutatásokért borulnék a fénybe.

SUNDAMUS

A csoda-ügyeknek legjobb szakértője

Áll előtted, Kőfej!

GONDUS

Uram, óvlak tőle!

PRIMUS

Leányom az imént, Cilia, a jámbor,

Könnyek között jött ki az ágyasházából.

Szégyenkezve s büszkén kizokogta végül:

Unokát szül nékem a nagy istenségtől.

Jupiter magzatját hordja szíve alatt...

SUNDAMUS

Micsoda dicsőség!

GONDUS

Hogy szégyenbe marad?

SUNDAMUS

Értesz is te ehhez! Barátom, ez érdem!

Miért mész Mithrászhoz ezek után, kérdem.

PRIMUS

Hitem szerint, ugye, Jupiter az nincsen,

Mithrász, a ragyogó: egyedüli Isten.

Lányom nem hazudós, nem úgy lett nevelve,

Ezért aztán kissé meg vagyok keverve,

Aki nincs, az hogyan csinálhat gyereket?

SUNDAMUS

Hogyan ... hát ... ő ... ugye ... aki nincs, az lehet

Ami nincs, az vagyon, ami van, az nincsen,

Nem mindegy, hogy van-e? A lényeg, hogy isten.

Az én tanácsomnál jobbat sehol nem kapsz...

PRIMUS

Mégiscsak elmegyek, hiába marasztalsz.

Gondus, tisztelettel vezesd be a házba,

Készítetek fürdőt, nézz a vacsorára.

3. JELENET

DETTINA

Csak azért nyitok be, mert jön a nagymama!

CILIA

A nagy birodalom eleven hittana!

MILOMA

Egy szó nem sok, annyi se essen előtte!

DETTINA

Kihajtom a kecskét az új legelőre,

Unja már a szénát, forrásvizet inna...

Ugrálna a parton, az ólat nem bírja...

ITTANA

Juppiter áldása növelje e házat!

Sose érje szükség, sohase gyalázat!

MILOMA

Drága édesanyám, légy te is köszöntve...

ITTANA

Ahogy a házatok megkerültem körbe,

Hallottam néhány szót...

CILIA

A kecskéről szoltunk.

DETTINA

Új legelőt kíván, reggel oda hajtjuk...

Unja már az ólat, forrásvizet áhít...

Várja a patakpart... A friss, üde pázsit...

CILIA

Ugrándozhat vígan... reggel, délben, este...

ITTANA

De hát kit érdekel az a cudar kecske!
Csoda esett, hallom, híres házatokban,
Juppiter jött ide, s nem egy alkalommal.
Ó te szerencsés ház, istenek kegyeltje,
Nyomot hagyott rajta...

MILOMA

Nem rajta, de benne,
Vagyis, hogy Ciliát teherbe ejtette!

ITTANA

Jaj, te boldog anya, Juppiter anyósa!
Irigyed lesz Róma mindenik asszonya!
Áve, nagy Juppiter! Áve, nagy Miloma!
Ezer esztendeig beszélnek majd róla!
Menj, szent áldozattal köszönd meg e kegyet,
Áldozd fel a kecskét, én is veled megyek!

MILOMA

Indulhatunk anyám, de a kecske helyett
Áldozzunk fel inkább egy káposztafejet.

4. JELENET

PRIMUS

Ezer barbár balta! Tízezer kvád harcos!

SUNDAMUS

Mi van veled Kőfej, mért vagy ilyen morcos?

PRIMUS

Markomán boszorkány, pokolbéli ördög!

Nem morcos vagyok én, éppen hogy dühöngök!

Agyonütöm menten, hol a nőtény sátán?!

SUNDAMUS

Segítek. Melyik az?

PRIMUS

Csak egy van a háznál.

SUNDAMUS

Kitalálom ki az, asszonyod, Miloma!

PRIMUS

Nem a feleségem!

SUNDAMUS

Hát akkor ki volna?

Csak nem a kislányod, Dettina, az édes?

PRIMUS

Ostoba a kérdés, mint az, aki kérdez.

Cilia a sátán...

SUNDAMUS

Cilia? Nem hiszem.

PRIMUS

Bujaságával beszennyezte hírem,
Cilia a céda, de már nem a lányom,
Miszlikbe aprítom, hogyha megtalálom.

SUNDAMUS

Cilia? Jupiter gyermekének anyja?

PRIMUS

Nem Jupiter volt az, csupán egy rabszolga!
Rabszolga képében! Hogy hihettem ilyet...

SUNDAMUS

Akkor is, a magzat a véred, így tied!

PRIMUS

Így is, úgy is fattyú! Bűnben fogant! Érted?
Nem lesz az unokám, bármi szépen kérnek.
Mithrász szentélyében több tanácsot vettem:
Rajtam áll a döntés, melyiket kövessem.

SUNDAMUS

Ez a bitang válság elvitte a pénzem,
Pedig segítenék, a megoldást érzem.
Mentem a zsidóhoz, csóválta a fejét,
Nem kapok hitelt már, se zálog, se betét...

PRIMUS

Nem lesz gondod pénzre, ha rögvest kimondod,
Mi a megoldásod. Tűz, mérég? Vagy kardod?

SUNDAMUS

Csak semmi erőszak! Becsületét mentsd meg,

Törvényes apa kell annak a gyermeknek.

PRIMUS

Amikor kimondták, Jupiter hazugság,
A szentély őrei is ezt tanácsolták...

SUNDAMUS

Ez az összeesés, ugye, megdöbbentő!

PRIMUS

...mint egyik megoldást, de még maradt kettő.
Jó módszer a kettes: dőljek a kardomba,
Hagyjam a megoldást a maradékokra.

SUNDAMUS

Meggyilkolni magad? Ilyen zagyvaságot!
Itt hagynál senyvedni egy igaz barátot...
Hajh, ha pénzem lenne, no de minek mondom,
Volt még egy tanácsuk...

PRIMUS

Azt latolom folyton,
Hány darabra vágjam azt a cudar vétkest...

SUNDAMUS

Ez már jobb megoldás, a ketteshez képest.
De talán az első a megfontolandó,
Mert milyen az ember? Jól tudod, hogy gyarló...
Ismerek egy urat, igaz latin lovag,
Kész örömet segít, megoldja gondodat...

PRIMUS

Megoldja, megoldja, majd éppen egy lovag...

SUNDAMUS

De persze nem ingyen. Lásd a viszonyokat,
A tőzsde hanyatlik, a részvények úsznak...
A valuta árák az egekbe kúsznak...

PRIMUS

Mit zagyvász itt össze? S milyen barbár nyelven?

SUNDAMUS

Elég legyen annyi: az élet kegyetlen!

PRIMUS

Annak a lovagnak pénzgondjai vannak?

SUNDAMUS

Átmenetileg csak, Rómából hozathat...
De míg az ideér, eltelik egy hónap
És egy lovag, érted, addig se koplalhat.

PRIMUS

S ily nagy áldozatot hozni képes lenne
Annak, aki addig néki hitelezne?

SUNDAMUS

Még hogy képes? Naná! Jutalomnak venné,
Ha kishibás lányod nyomban elvehetné,
Főleg, ha megtartjuk a Jupiter-mesét,
S rá is kiterjesztjük a nagy isten kegyét.

PRIMUS

Tessék, itt egy mina, még egy lesz a párja,
Menj, és a lovagot hozd el vacsorára.

SUNDAMUS

Lesznek költségeim... Ha lennél oly kegyes.

PRIMUS

Legyen ez előleg

SUNDAMUS

Annak tökéletes.

5. JELENET

CILIA

Hol vagy Fortunatus? Gyere gyorsan ide!

FORTUNATUS

Itt vagyok, mint mindig, szökhethünk ízibe!

CILIA

Neked sincs több eszed, mint amennyi látszik,
A mi szökésünkhöz pár dolog hibádzik...

FORTUNATUS

Majd az ékszereid eladjuk jó áron,
Egy-kettő, túl leszünk a pannon határon.

CILIA

Ékszer? Anyám őrizi. Egyebünk meg nincsen.

FORTUNATUS

Itt van a két karom!

CILIA

Amíg nincs bilincsben!

Ne feledd, szerelmem, ha elfognak, mi vár...

FORTUNATUS

Ha eltépnek tőled, hadd jöjjön a halál!

PRIMUS

Jön az, jön az hamar! Oroszlánnak adlak!

Felnégyellek elébb, aztán tűzre raklak,

Keresztre feszítlek, karóba húzatlak,

Kerékbe töretlek, szurokba forgatlak...

MILOMA

Lassan, Maximusom, sokat ér e legény...

PRIMUS

És még mit fog érni, kapjam kezembe én!

DETTINA

Nem ő tehet róla, belébújt az Isten!

CILIA

Kegyelmezz apácskám, mert meghalok menten!

PRIMUS

Nem övé a fő bűn, férfiember volna,

A keservit neki, mégis csak rabszolga...

De te, lányom, ne mondj semmit se mentségül,

Mert még a hóhérhoz adlak feleségül!

CILIA

Feleségül? Engem! Fortunatus, hallod?

Fordítsd föl a földet, vagy szerezz egy kardot!

FORTUNATUS

Én elveszem, uram, magamat kiváltom...

PRIMUS

Nincs az a pénz, szolga, az egész világon.
Döntöttem, egy lovag kapja meg lányomat,
Isten gyermekével – mert most már az marad.

MILOMA

Primus!

CILIA

Apám!

FORTUNATUS

Uram!

DETTINA

Mért teszed ezt, papa?

PRIMUS

Nincsen jobb megoldás, az élet mostoha!
Eredj édes szolgám, Gondus, jó barátom,
Sürgesd meg Sundamust, dúsan meghálálom.

GONDUS

Írnok volnék, uram, le is jegyzek mindent,
De úrnak születtem, azért kisegítlek...
Szárnyatlan bokámmal a hírnököd leszek,
Még ha nincs is helyén a maradék eszed.
Sejtem, hol időzik, megyek a kocsmákba,
Vagy a városszéli kopott kuplerájba...

6. JELENET

MILOMA

Esküvő a házban, akárhogy, nagy ünnep!
Ne hidd, Fortunatus, hogy én nem becsüllek.
Szívesen vőmmé is fogadnálak téged,
Ha nem rabszolgaként kéne velünk élned.
Termeted daliás, eszed is vág rendben,
De hát nem ezektől lesz ember az ember...

CILIA

Támadt egy ötletem. Ahhoz pénz se kéne...

FORTUNATUS

Nem értek már semmit, mit, hogyan, mi végre?

CILIA

Te csak bízd rá magad az asszonyi észre!

ITTANA

Elnyomott az álom, miből maradtam ki?
Az észt itt én osztom, megmondhatja bárki.
Éppen azt álmodtam, hogy keresztény leszek,
Hogy a keresztfiam lehessen e gyerek.
Bár pogány istenfit keresztvízbe tenni,
Szentségtörés lehet, kétfelől is, vagy mi?

MILOMA

Ezen bizonyára még töprengsz egy kicsit,
Primus Mithrász hívó.

ITTANA

Számít ez valamit?

Nem mindegy, hogy melyik részesít kegyében?

Én nem válogatnék, bár lenne reményem...

MILOMA

De a világ nyelve! Mindenki azt látja,

Gömbölyödik a lány, s nincsen hites párja...

Mondjam el egyenként minden jó polgárnak,

Ciliánál néha az istenek járnak...

ITTANA

Egy, és csak egy isten, Nagy Juppiter maga!

Majd kidoboltatjuk. Közkincs lesz a csoda.

MILOMA

Mi szeretnénk Mama – már megbocsáss érte –,

Inkább szert tenni egy hús-vér földi férjre.

ITTANA

Földi férj? Jó, legyen, olyan álcaképpen –

A Jézus-hívóktól hallottam nemrég,

Az ő Juppiterjük, kit Atyának hívnak,

Ács apát kerített az isten-fiúnak...

És a pót-apából mennyei nagy szent lett.

Ismertek ti ácsot?

CILIA

Ácsot? Merkúr, ments meg!

ITTANA

Persze mestersége lehet pék, katona,

Mellékszereplő csak, a gyermek a csoda!
Majd én a férjedet kiokítom szépen,
Hogyan viselkedjen, nehogy hozzád érjen,
Hogy kiteljen ott fönn szentségetek bére,
Szüzességben élj...

CILIA

Én? Na még csak az kéne...

ITTANA

Tűrje, mit tűrni kell! Majd megjutalmaztatik,
Holta után nimfák töltik be vágyait...
Én majd kioktatom, hogyan és mit tegyen,
Három férj igazol, bár mind eltemettem...

MILOMA

Római lovagot ígért az én férjem.

CILIA

Akárki ajánlja, ő megy hozzá, én nem.

ITTANA

Egy lovag az erkölcs földi hordozója,
Úgy is viselkedjen, majd én teszek róla!
Bízzatok rám mindent, megígérem nektek,
A csoda fényében mind boldogok lesztek.
Sietek, de jövök majd a kézfogóra...

MILOMA

Lesz egy kicsi időnk.

CILIA

Jó, ha negyed óra.

7. JELENET

BORITUS

Hogy idecipeltél, azt még megbocsátom,
De hogy alig beszélsz, azt nem, jó barátom.

SUNDAMUS

És a pénz mit adtam? Csak beszélt helyettem?

BORITUS

Beszélt, de kevés volt.

SUNDAMUS

Életed mentettem.

Még most is püfölne nyolc némbert a téren,
No meg a kocsmáros.

BORITUS

Ezt kellett megélnem!

Római lovagnak ne legyen hitele...
Korcsosul a világ! A császár mondjon le!

SUNDAMUS

Felfogtad e már, hogy mily nagy a szerencséd,
Ahova most viszlek, úr leszel, nem vendég –
Gazdag ember lányát kínálják fel neked,
Ha nem leszel tahó, holnap elveheted...

BORITUS

Én tahó? Én? Hm, egy vérbeli lovag?
Mindjárt beléd mártom az ősi kardomat.

SUNDAMUS

Mihelyt kiváltottad, lovag, a zálogból,
Hadoászhasz vele.

BORITUS

Jó, elég a szóból!
Térjünk a dologra, mit mondtál a lányra!
Kishibás?

SUNDAMUS

Kishibás...

BORITUS

Netalántán sánta?

SUNDAMUS

Mint az őzgidáé, olyan a járása.

BORITUS

Akkor biztos púpos Avagy talán kehes?

SUNDAMUS

Ép mindegyik tagja. Csak egy kicsit... terhes.

BORITUS

Nocsak, gyereket vár? Akkor a nász ára
Több lesz húsz minával, hogy jusson pólyára...

SUNDAMUS

De megóvott ezzel egy csomó munkától,
Kímélte az erőd...

BORITUS

Jó, beszéljünk másról.

SUNDAMUS

A szebbik serpenyőn ott az egész vagyom...

BORITUS

Mielőtt bemennénk, könnyíték magamon.

SUNDAMUS

Boritus, barátom, vár a ház gazdája,

Gyere be, lovag úr... És térjünk a tárgyra...

BORITUS

Előbb a borokra, meg a vacsorára...

SUNDAMUS

Hogyha úgy kívánod... Terítenek nyomban.

Ahogy belép a lány, azon minutumban

Kérjed meg a kezét.

BORITUS

Szinte látatlanban?

SUNDAMUS

Gondolj a vagyontra, nézheted eleget!

El ne rontsd a dolgot! Lélegezz mélyeket,

Józanodj egy kicsit, míg bejelentelek.

8. JELENET

CILIA

Az lesz az a lovag! Eredj, sok szerencsét!

FORTUNATUS

Akár így, akár úgy, elveszem a kedvét.
Mit ólálkodsز erre, kocsmák nagy barátja,
Tán koldulni jöttél? Ez Maximus háza.

BORITUS

Nagy úr vagyok, bunkó, egy római lovag.

FORTUNATUS

Hírlik, a zálogba csaptad a kardodat!

BORITUS

A magadfajtának, ha kiváltom, jaj lesz.

FORTUNATUS

Azt is rebesgetik, hogy lopni se restelsz...

BORITUS

Ne sértegezz, szolga, megbánod még nagyon.
Ismerős a képed, láttalak valahol?

FORTUNATUS

Bordélyba nem járok, kocsmába is ritkán,
És viszket a markom, ha így merednek rám.

BORITUS

Akármit fecsegsz is, ismerős vagy nekem.
Fenn hordod az orrod, mint hisztis gyerekem.

FORTUNATUS

Fenn hordom, azt mondod? Okom lehet rája,
Tudd meg, nem akárki Maximus szolgája...
Maga nagy Jupiter bújt be a bőrömbe,
Hogy a gazdám lányát tanítsa örmre...

BORITUS

Sajnálhatod, fiú, pár lecke elmarad,
Mert a tanításnak mátol vége szakad.
Lánykérőbe vár már Primus és a lánya,
Cilia? Jól tudom? És a hozománya...

FORTUNATUS

Cilia a neve, ha éppen érdekel,
De hogy a nőd legyen? Nem hagyja Jupiter,

BORITUS

Egek! Mint az anyja! Úgy hisztizik itten.
Mi van, fiú, benned semmi tartás nincsen?

FORTUNATUS

Nem hagyja Jupiter! Legfőképpen nem én!

BORITUS

Hogy kerülhet ide? Hisz Rómában hagytam,
Úgy kilenc-

FORTUNATUS

-tíz éve, mikor

BORITUS

...lepattantam.

FORTUNATUS

Azaz adósságod fejében eladtál,
Így lettem rabszolga,

BORITUS

Janus Septimusnál.
Mentem volna érted, de a sors kegyetlen,
Kiváltásod miatt hiába kerestem...

FORTUNATUS

Septimus nemes volt, igazi nagy ember,
Aki gyermekeként óvott, nevelt engem...

BORITUS

Meghalt... jó pár éve... Hogyha jól emlékszem...

FORTUNATUS

Végakaratóban Maximusra hagyott,
Ő hozatott ide, a kedvence vagyok...

BORITUS

Mondtam, hogy ismerlek! Ó, szava a vérnek!

FORTUNATUS

Ó, szava a vérnek! Nem az szólít hozzám,
Most is ártasz nékem, s megint tolvaj formán!
Néhány rossz garasért elvennéd kedvesem...

BORITUS

Kész vagyont ígérnek, keresik a kegyem!
Nem vagyok, hm, tahó, amilyennek nézel,
Örökös leszek itt, házzal, földdel, pénzzel.

FORTUNATUS

Ha csak el nem mondom, mit tettél Rómában,
És milyen ember vagy...

BORITUS

Jaj, halálra váltam!
Nem én tolakodom, engem hívnak férjnek,
És ki adna hitelt rabszolgabeszédnek.

FORTUNATUS

Jó apám, itt hagynád fiad, ki egyetlen...

BORITUS

Fiam vagy nem fiam, most már be kell mennem.
De tartsuk titokban, hogy felismertelek,
Hasznunkra lehet még...

FORTUNATUS

Majd elválík, kinek.

9. JELENET

SUNDAMUS

Íme, itt a lovag, akiről beszéltem!

PRIMUS

Légy üdvöz házunkban!

MILOMA

Úgy várt már a férjem.

CILIA

Ehhez menjek nőül? Én inkább meghalok

DETTINA

Hát az arénában vonzóbbak a majmok...

ITTANA

Lekéstem valamit? Pedig úgy siettem...

Sajnos a ház mögött meg kellett pihennem.

Hallottam is ezt-azt...

SUNDAMUS

Na, az nem hiányzott,

Széthullik az álmom, hogyha nem vigyázok.

BORITUS

Üdvözlét a hadnak, éppen azt keresem,

Ebből a négy nőből melyik lesz hitvesem?

MILOMA

Négyből, uram? Tréfálsz? Ez itt a két lányom,

Ez meg itt az anyám...

BORITUS

Látom immár, látom.

MILOMA

Az idősebbiket kellene elvenned...

PRIMUS

Hallgass már, te asszony! Lovag, foglalj helyet...

DETTINA

Az egy oltár, uram, a szék nem jó neked?

BORITUS

Csókot, fülemülém! És bort! Hamarjába!
Hadd köszöntsem az én szépséges arámra!

CILIA

Azt hiszem, a borból nem szorulsz pótlásra.

DETTINA

Csókot meg a kecskénk tartogat számodra.

ITTANA

Mit beszélsz, jó ember? Fontos urat várunk!
Rabszolgánk apjának nincs miért szolgálnunk.

MILOMA

Jaj, anyám, megkérlek, hallgass egy keveset!

ITTANA

Egész életemben egyebet sem teszek.
Nagy ügy, előkerült Fortunatus apja,
Ez a nap Juppiter utódjának napja!
Pót-apát kap végre a fenséges gyermek!
Ilyenkor hallgassak?...

MILOMA

Ha nehéz is, tedd meg!

PRIMUS

Miféle szolgának? És miféle apja?
Ez az úr a lovag, s Ciliát megkapja.

ITTANA

Ez? Ez a csavargó, részeg, koszos, kopott,
Mondhatnám tovább is, dehát csendben vagyok.

SUNDAMUS

Ne hagyd a vagyonod, én érzem a veszélyt,
Most, amíg nem késő, most kérd meg a kezét!

BORITUS

Ne noszogass folyton, milyen veszélyt érzel?
Ez itt a Kánaán! Tejjel-mézzel, pénzzel.
Gazdag Primus, mondd csak, adod-e a lányod?

PRIMUS

Adom, adom, persze, ahogyan kívánod.

ITTANA

Csak nem ez a kérő? Ez a nyikhaj vénség?
Római lovagot emlegettél nemrég...
Annak módja szerint, hiszen nem csak férjet
Apát keresünk mi...

DETTINA

... Sógort Jupiternek...

ITTANA

Akinek dicsőség, nem akármekkora...
Ez akkor volt lovag, mikor én borona.

CILIA

Talán én is szólnék, hiszen rólam van szó!

PRIMUS

Kérdezik az üszőt, megy-e, ha eladó?

CILIA

Nem vagyok rabszolga! Nem a tulajdonod!
Mennék-e és hova? Csak beleszólhatok?

PRIMUS

Miért ne szólhatnál? Igen! - azt mondhatod,
Sőt, mondanod illik.

CILIA:

Meg hogy boldog vagyok.

BORITUS

Dicsőség, borona, a felét se értem,
Kishúgom, te szánj meg, szomjan halok, érzem.

DETTINA

Szánjon téged, lovag, a mocsári béka,
Vagy egy trák boszorkány, meg az ivadéka!

SUNDAMUS

Elhangzott: adod-e, elhangzott, hogy adom...
Kezdetét vehetné már a lakodalom,
Tegyük még írásba – rend a dolgok lelke,
Hogy minden ki legyen rendesen fizetve.

PRIMUS

Menjünk be a házba, légy a tanunk, kérem,
Gondus majd lejegyzí, itt csak ő ír... szépen.
Vőmuram, gyere már, tégy az i-re pontot...

BORITUS

Én még levegőznék, ha nem okoz gondot,
Aláírom, amit pergamenre teszték,
Addig iszogatnék, ha lehet, nem egyet.

CILIA

Hogy fulladnál meg itt, és nem is a borba...

ITTANA

Hol van most Juppiter? Ezt a nászt mért hagyja?

DETTINA

Itt közeleg éppen, Fortunatus-képben.

CILIA

Mégis meg kell szöknünk!

FORTUNATUS

Most már semmiképpen.

Egybekelünk, kedves, hamarabb, mint hinnéd,

Ez csak mulatozzon, de mi menjünk innét.

BORITUS

A bor meglehetősen. Hol vagytok zenészek?

Szóljon egy igazi légiós nászének!

Bordély lánya, Lydiánk,

Álmodott nagyot,

Vénuszra mondom, még ma én

Egy jó férjet fogok.

Unom már a bodza-bort

A légiós szagot,

Egy jó férjet fogok.

Fakult bordélyunk fénye,
Ránk hűlt a remény...
Egy volt a szó és egy a tett,
Betért egy fess legény.
Unom már a bodza-bort,
A légiós szagot,

Betért egy fess legény.
Mi történt velük éjjel,
Marsra, kész regény,
Reggelre úgy álltak elénk:
Menyasszony-vőlegény.
Unom már a bodza bort,
A légiós szagot,
Menyasszony-vőlegény.

Mi lesz velünk nélküled?
Kocsmánk zokogott.
Mi lenne, címem változik,
Szakmám nem hagytam ott,
Unom már a bodza-bort,
A légiós szagot,
Szakmám nem hagytam ott.

10. JELENET

GONDUS

Kész van a szerződés. Lovag úr, ha jönnél!

BORITUS

Mi lenne, ha inkább te is énekelnél?

GONDUS

Csak alá kell írnod...

ITTANA

Honnan tudna írni?

MILOMA

Rányomja az ujját...

DETTINA

S mehet tovább inni.

PRIMUS

Hol késik a lovag? Meggondolta magát?

SUNDAMUS

Dehogy is! Mert akkor szétrúgom a farát!

BORITUS

A bor mind elfogyott. Nem látok sülteket.

MILOMA

Mihelyt aláírtál, rögtön terítettetek.

BORITUS

Máris írjam alá? Mért kell úgy sietni.

Kergetnek a kvádok?

ITTANA

Fölös szó, de mennyi!

SUNDAMUS

Édes lovag uram, testvérem, barátom!

Gondolj az aranyra, a részemet várom,

BORITUS

Én meg a vacsorát, higgadj le, uracska!

PRIMUS

Van egy kis probléma?

FORTUNATUS

Inkább nagyobbacska.

11. JELENET

FORTUNATUS

Apám-uram, hogy vagy? Lőttek a lagzinak!

BORITUS

Mi gondod van vele? Nem is vagy a fiam.

Hasonlítasz, igen, jó vagy a szerepre,

De nem szerződtetlek...

FORTUNATUS

Várjál csak egy percre!

Fiad vagyok vagy sem, nem számít senkinek...

Csak annak higgyenek...

BORITUS

S már mézes a zsinég...

Értelek, de velem kenhetik napestig...

Csak a kosz ragad rá, nem érek én semmit.

FORTUNATUS

Tudják, hogy nemes vagy, de azt nem, hogy szegény.

Erre alapoznám merész tervemet én.

BORITUS

De ha jól megnéznék? Nem születtek vaknak.

FORTUNATUS

Hidd el, nem látnak mást, mint amit akarnak.

Bejelented nekik, lemondasz javamra...

BORITUS

Kell a lány a kvádnak, amúgy is egy szajha...

FORTUNATUS

Vigyázz, hogy mit beszélsz, a gyermekem anyja!

BORITUS

De roppant szükségem van némi pénzmagra.

FORTUNATUS

Ami az enyém lesz, jut neked is abból.

BORITUS

Meg fogsz feledkezni emberi szavadról.

Ezek itt úgy tudják, mást takar a képed!

FORTUNATUS

Úgy akarják tudni... Ne mondd, hogy nem érted!

BORITUS

Ha akarom, értem, de én nem akarom!
Holnap ilyenkorra enyém lesz a vagyon.
Sundamusnak rész jár, kapsz te is, nem kicsit,
És szabaddá teszek, az is ér valamit.

FORTUNATUS

Várj csak, apámuram! Primus elé állok,
És elmondok mindent.

BORITUS

Mi mindent, te átok?

FORTUNATUS

Amit tudok rólad, s amit kitalálok.
Káromoltad Mithrászt, lopsz a piactéren,
Rómában raboltál, nem is olyan régen
Öltél Gorsiumban, nem egy, nem két polgárt,
Oldalba vizelted a Deméter-oltárt,
A Mithrász szentélyben hamis pénzt verettél,
Marcus szigetére bérgyilkost vezettél,
Vesta-szűzzel háltál, hamis esküt tettél,
A helyi kocsmákban hatszor nem fizettél,
Hazudtál Primusnak, azt mondtad, lovag vagy,
Plebejus, csavargó múltad letagadtad...

BORITUS

Hohó! Álljunk csak meg... Hiszen van igazad...
Csak ne merd hazudni, hogy nem vagyok lovag!
Kicsit csámpás, görbe, rongyos, retkes, gyáva,

Ilyennek születtem, de hibátlan ágyba...

FORTUNATUS

Fűszerezd igazzal a hazugság sorát,
Porhintésnek vélik a hazug igazát,
De maradj hazugnak, hallgatok mindenről,
Hogyha megtetézed...

BORITUS

A csapdában vagyok.

Mit kéne hazudnom?

FORTUNATUS

Nos, a fiad vagyok,
Te meg ura vagy egy latifundiumnak,
Rabszolgák százai csak neked dolgoznak.
Örökösöd egy van, azaz inkább volt csak,
Mert hogy nyoma veszett, mint tavalyi hónak.

BORITUS

Tudom a folytatást!... És most megkerültél!
Ügyes vagy, hiába, a vér mégis csak vér.

FORTUNATUS

Tudtam, hogy megértesz! S mivel én a véred,
Szép Cilia kezét nékem átengeded ...

BORITUS

Ciliát szívesen... De Primus vagyonát?

FORTUNATUS

Primus násza lesz.

BORITUS

Azt nem! Egy nyavalyát!

FORTUNATUS

Hát vedd el Ittanát, korban hozzád illő,
Élhetek itt velünk...

BORITUS

Kotródj, korcs kerítő!

FORTUNATUS

Primus aranyából kapsz nem egy marokkal...
De hogyha nem tetszik... Hogy volt a gyilokkal?
Bérgyilkosok, Mithrász, melyikkel is kezdjem?

BORITUS

Hogyne értenék szót egy szem gyermekemmel!

SUNDAMUS

Egy latifundium? Nem is hangzik rosszul.
Tudja meg Maximus, de tőlem, ne mástul.

BORITUS

Ki lehetett az ott? Fák közt settenkedve?

FORTUNATUS

Mit érdekel téged, biztosan a kecske.

12. JELENET

SUNDAMUS

Várj csak jó barátom, drága Primus bajtárs!
Találtam bajodra egy okos megoldást!

PRIMUS

Persze, leírtuk már, szentesítjük menten,
Csak írja már alá ez az áldott ember.
Vejem-uram, gyere, a szerződést nézd meg.

CILIA

Nem lát a betűkig, olyan nagyon részeg.

MILOMA

Két tanunk is itt vár, Ittana, Sundamus...

DETTINA

Csak a kézjegyed kell, s véget ér a cirkusz.

SUNDAMUS

Baj van az írással, meg kell vakargatni!

GONDUS

Uram, mint a gyöngysor...

PRIMUS

Hibádzik valami?

SUNDAMUS

Minden klappol kérem, csak rosszak a nevek!

GONDUS

Gondosan beírtam, Boritus Rómából...
Nevezetes lovag Marcus udvarától...

SUNDAMUS

Hát hisz éppen ez az, ezt kell kikaparni!

S Fortunatus nevét a helyére írni...

CILIA

Én is így szeretném, végül is az isten

Az ő képét hordta, amikor... meg minden.

ITTANA

Egy rabszolga nevét? Szentségtörő tréfa!

SUNDAMUS

Ha most rabszolga is, nemes, mint az apja!

MILOMA

Ki és mi az apád? Nem beszéltél róla...

ITTANA

Hétpróbás gazfickó, kislánykorom óta

Kevés ily kurafit szenvedett el Róma,

Engem is meg akart, hogyha hagytam volna...

BORITUS

Hogyha többet már nem locsogsz, öregasszony,

Sorsfordító titkom végre megoszthatom...

Az én fiam ez itt, ez a remek gyerek,

Csak míg csatároztam, valahogy elveszett.

FORTUNATUS

Rómában...

BORITUS

...bíztam rá remek barátokra...

SUNDAMUS

Akik nevelgették...

PRIMUS

De hogy lett rabszolga?

BORITUS

Hosszú történet ez, de Sundamus tudja,
Meghalt a barátom... s várt a hadak útja...
Legyen ennyi elég, öröm jó a búra...
Őt fellelni jöttem, ide Aquincumba.

SUNDAMUS

S hű szolga vigyáz a latifundiumra.

ITTANA

Mit hallok? Földbirtok? De okos Juppiter,
Hogy a bőrödbe bújt. Erre már inni kell!

PRIMUS

És hol van a birtok? Örököse hány van?

BORITUS

Mondjad már, Sundamus!

SUNDAMUS

Hol? Hát Toscanában...

Három napig tartott, amíg körbejártad,
S végig vizitáltad összes rabszolgádat.

PRIMUS

Olajütők? Malmok?

SUNDAMUS

Virágzóak, uram,

S az egész birtoknak örököse... egy van...

BORITUS

Akit elvesztettem, s mint férfit leltem meg,
És most átadhatom bájos kedvesének.

FORTUNATUS

Igazi apa vagy, ne maradjon titok!

PRIMUS

Gondus, a pergament!

GONDUS

Én bármit átírok!

CILIA

Áldassék a neve a nagy Jupiternek!

ITTANA

Mondtam, nem lesz baja a jó embereknek!
A foltatlan erkölcs elnyeri jutalmát...

DETTINA

Bárki látogatta a nővérem ágyát.

PRIMUS

Hozd a bort, ne károgj, most már minden rendben.
Fortunatus fiam, én mindig sejtettem...

MILOMA

Én meg bizton tudtam.

SUNDAMUS

Én meg segítettem.

DETTINA

Én meg elmerültem közben a... görögben.

ITTANA

Mert a képmás megvan, s férjjé válik végre,
Senkinek sincs módja otromba beszédre,
Hogy a földi testben éppen ki a lélek,
Nem firtatja senki. Miket is beszélek!

MILOMA

Nem sérült az isten, kielégült vágya,
S makulátlan maradt Fortunatus ágya.

PRIMUS

Ezt talán mellőzzük.

SUNDAMUS

Sok volt a költségem,

Primus uram, ha most...

PRIMUS

Fizettem már.

SUNDAMUS

Még nem.

PRIMUS

Ej, maradj már veszteg, holnap elszámolunk,
Csak zavarna a pénz, ameddig mulatunk.

FORTUNATUS

Köszönjük, Sundamus, te álltál csak mellém.

CILIA

Helyreállt a világ, hogy így segítettél.

SUNDAMUS

Nem értetek tettem.

FORTUNATUS

Értjük, uram, értem.

Közös szerencsénkben tiéd a fő érdem.

CILIA

Ha majd hozományom átvesszük apámtól,

Ne maradj sokáig távol e kis háztól...

SUNDAMUS

Hogyan is maradnék... Mi az, zene nincsen?

BORITUS

És a bort se hozzák...

MILOMA

Szomjan ne halj itten...

CILIA

Mindenki mindent tud. Mégis mily boldogok.

Hogy összeborulnak! Mindenki hazudott.

FORTUNATUS

És hazudtunk mi is, mert ez volt az ára,

Megadnám még egyszer. Fel a lakomára!

Rabszolgaként keltem, úrként pihenek le.

CILIA

Ó, ha rajtunk múlna az új világ rendje!

ITTANA

Jog és tiszta erkölcs Róma alapköve,

Ezért nem romolhat le a város sose.

MILOMA

Szerencsénk volt mindig, bár nem mondtam neked,
Lánykoromban hozzám jártak az istenek.

PRIMUS

Toscanába megyek, Sundamust is viszem,
De még előbb legyünk túl ezen a frigyen.

ITTANA

Égi jutalom járt a földi embernek,
Jó sógort találtunk Juppiter istennek!

BORITUS ÉS A LÉGIÓSOK

Már Vénusz veti ágyadat, édes a rabság,

Ámor vesszeje rózsabilincsben alél el.

Hallgass, Talassió!

Kedvesed szépen gömbölyödik, igyekezz hát:

Nászágyad mellé állíts oda bábát!

Itt járt Talassió!

Már Vénusz veti ágyadat, édes a rabság,

Ámor vesszeje rózsabilincsben alél el.

Hallgass, Talassió!

BORITUS

Miloma, fürjecském, adj egy tüzes csókot...

PRIMUS

Megmondom, mit kaphatsz, halálodig hordod.

BORITUS

Elnézed, hogy árván, nő nélkül borongok...

ITTANA

Alantas célodra nem találsz bolondot.

BORITUS

Új csapat vernék a vén kerek hordódba...

ITTANA

Mikor csapod új volt, akkor épült Róma.

MILOMA

Még bort, zenét, fűgét, pástétomot, fűrjet!
Ha korábban kezdjük, tovább tart az ünnep!

EPILÓGUS

Öntudat és erény, ezen áll az ország,
Istenek, polgárok közösen gondozzák.
Istenáldotta ház! Róma nagy támasza!
Ily családok révén fénylik fel a haza –
A tiszta erkölcsnek méltó a jutalma,
Az isteni szándék bővében hullatja.
Vidulj, gyászos elme, viduljon mindenki,
Róma ettől örök, semmi meg nem dönti.

(Sok bölcsesség szólt ki jelesek szájából,
Én már szédelgek is a sok igazságtól.
A balga is hozta saját nagytudását,
Mámoros igéjét, dömöckös dumáját,

Bokáig járhattunk, mint tocsogó sárban,
Megfontolandókban, ezer okosságban.)
És most jó polgárok, menjetek békével –

DETTINA

Apa! Apa! Apa! Velem is megesett!
Mercurius isten az égbe röpített!
Mesélték, hallottam, de nem hittem soha,
S tessék, most velem is megtörtént a csoda!
Gyönyörű a világ, mindenkit szeretek,
Még a nagyimat is! Ti is örvendjetek!

EPILÓGUS

Nagyérdemű nézők, legyen tényleg vége,
Több lakodalomra Primusnak sincs pénze.
Őrizze léptetek Róma ékessége,
Dicső polgárai ereje, erénye...

VÉGE

Miért vagyunk felelősek

avagy

KI ÉGETI MEG JOHANNÁT?

Színpadra szánt szabálytalan szöveg

1967

Egy tizennyolc-tizenkilenc éves fiú, magára szabadítván a nagyváros minden, addig szokatlan vagy kipróbálatlan élményét (miközben a kenyerét három műszakban, nehéz fizikai munkával keresi), szabad idejében az alternatív színházak körül bókászik, és arra gondol, színházi rendező vagy dramaturg lesz (ez utóbbiról nemigen tudja, micsoda). Verseket ír, ezek gyakran meg is jelennek, de első álma sokáig a színház marad. 1967 nyarán egy újonnan vásárolt írógéppel elutazik szülővárosába, Keszthelyre (ahol jószerivel már senkije sem él), és megír egy harmincoldalas színművet. Szeptemberben házalni kezdene vele, de nincs szükség rá, az első helyen örömmel fogadják, apró dramaturgiai korrekciókkal azonnal műsortervükbe veszik. (A korrekciók: ki kell húzni a jelen kéziratban szögletes zárójelbe tett felsorolást az Atomklub kirendeltségeiről, és ki kell hagyni egy kulcsjelenetet, amikor a közönséget megszavaztatják, hogy égjen-e Johanna, vagy sem. A jelenet vége az volt, hogy szavazzon bármire a közönség, néhány összekötő mondat után minden a Kikiáltó akarata szerint, a szavazás eredményétől függetlenül történik. A jelenet szövege sajnos elveszett, s a hajdani fiatalember, immár a hatvanon túl, nem tudja rekonstruálni, öregszik, na. A tervezett bemutató körül zavar támad, nem botrány, nem látványos perpatvar, a szerzőt huszonhét hónapra behívják katonának, az álom szertefoszlik.

Az egykori fiatalember tisztes pályát fut be, költőként, íróként, kritikusként, műfordítóként, népművelőként, kultúra-szervezőként egyaránt ismertté válik. Csak a színház marad ki az életéből, sokáig úgy látni, végérvényesen. Jelen van persze a színpad szélén, több alternatív társulat, színiiskola segítőjeként, fenntartójaként, producereként, elsősorban barátjaként. Míg egyszer egy óbudai hagyatékból elő nem kerül egy régi passiójáték kóruszsövege, egy vallásos népének, s nem kerül elő egy kitűnő csoport is, aki újra akarja alkotni a hajdani látványosságot. Ebből született a kötet elején található Aquincumi Passió. Pár év, és felkérést kap a „Sógort Jupiternek” című darab megírására, a nagy sikerű budapesti, szombathelyi, bábolnai előadások után a „Saturnalia” következik, majd a Nemzeti Színház drámabörzsjére történő meghívás.

A hajdani fiatalember nem gondolja már, hogy valóban meghódíthatja kamaszkori szerelmét. De az elérhetetlen díva kései mosolya vígabbá teszi, s úgy véli, ha már kiadathatja a színpadi munkákat, azok között – ha függelékként is – ott a helye az elsőnek, a reménytelen szerelem csonka, de javítatlan dokumentumának.

Az öregedő szerző most látja igazán, hány embernek tartozik azért, hogy neki mert állni a kései félfordulat megvalósításának. Tartozik a hajdani Egyetemi Színpadnak, a Pinceszínháznak, az Aquincumi Stúdiónak,

a Stúdió K-nak, a Nap-Kör színháznak. Személy szerint Ruszt Józsefnek, Fodor Tamásnak, Keleti Istvánnak, Mezei Évának. Szerencsi Évának, Kiss Ferencnek, Zala Márknak, Halmágyi Sándornak, Weixelbaum Jánosnak, Kaplony Miklósnak. Balaton Péternek, Gombás Juditnak, Meleg Vilmosnak, Radnóti Zsuzsának, Magyar Fruzsínának, Papp Jánosnak, Józsa Istvánnak. Galkó Balázsnak, Fehér Annának, Detre Annamáriának, Németh Ilonának, Székely B. Miklósnak, Illés Editnek, Fazekas Istvánnak, Bor Viktornak, Antal Olgának, Nagy Zsoltnak – és sorolhatnánk még...

Most nem említett barátaim, ne nehezteljete!

Nektek is.

Szereplők:

JOHANNA

KIKÁLTÓ

1. NÉZŐ

1. FÉRFI

2. FÉRFI

3. FÉRFI

FIATALEMBER

A SZERZŐ

A színház előcsarnokában

KIKIÁLTÓ

Ide hölgyek és urak,
Itt látható, csak itt!
Világszenzáció,
Kápráztat és vakít!

Aki szépet látott,
Messze elfelejti,
Mert a szép csak ez itt,
Csak ez az igazi!

Gyönyörű játékot
Láthatnak potomér',
Johannát a máglyán!
Ez ennyit csak megér?

Szédületes lángok!
Bestiális hóhér!
Kicsi szűz leányka,
Mint liliom, fehér!

Vér is fog csorogni,
Mégpediglen bőven,
Akinek nem tetszik...
Akármit kap tőlem.

Hát csak tessék, tessék!
Arra van az ajtó
Aki ott most belép,
Megtudja, mi a jó!

A függönyön nagy reklámok, minél izléstelenebbek, annál jobb. Coca Cola, Camea, stb. Ha nincs függöny, a plakátokat a máglya mellé egy revüfüggönyre erősítjük.

*A KIKIÁLTÓ újabb plakátot hoz, szövege:
ATOMKLUB! ATOMBOMBÁT, HIDRGÉNBOMBÁT
CSAK AZ ATOMKLUBTÓL! Keresse fel kirendeltsége-
inket! (United States of America, Sowiet Union, France,
England, China)*

KIKIÁLTÓ

Színházunk, mint olyan,
A piacról él,
S nagy pénzt fizetnek
A hirdetésekért.

De most félre reklám,
Félre politika!
Tiszta művészethez
Hívjuk önöket ma

Ez itt a nézőtér,
Ott teccenek ülni,
E sarokra három
Úriember ül ki.

(Székeket, asztalt cipelve kiülnek)

Ők is a közönség
Egy részét képezik,
Csakhogy nem fizetnek,
Mi fizetünk nekik.

Alkalmi szereplők,
Mindhárom statiszta,
A pénztárnál álltak,
Jegyet vettek volna,

Ott fogtuk meg őket,
S korhű jelmezt kapva
A tömeget játsszák,
Amíg ég Johanna.

De még ideteszünk
Legalább két széket,
Hogy ezzel hergeljük
A jó közönséget.

Mert még nem is tudjuk
Mi magunk sem, kérem,
Ki is fog csücsülni
Ezen a két széken.

(kihoz két széket)

Ezzel minden kész van,
Hozsanna, hozsanna!
Kezdődik a játék,
A címe: Johanna!

*A függöny, ha van, szétmegy, a színpad sötét, csak a
máglya kap némi fényt. A máglya tetején Johanna áll, ide-
gesen cigarettázik*

KIKIÁLTÓ

Szép és jó uraim,
Drágalátos hölgyek!
Hallották tán hírét
Orleans szüzének?

A hősiességét
Ki ne emlegetné,
Az ördög szemében
Hogy vált rettegetté!

S az ánglus seregnek
Nem lőn híre-pora,
Nem állt meg előtte
Bármilyen katona.

Tán azt is hallották,
Elérte az ármány,
S lett sötét halála
Orleans piacán.

Ezt fogjuk önöknek
Eljátszani szépen,
nem is tart sokáig,
Senki sem vész éhen

Ő lészen Johanna!
(odamutat és meglepődik)
De a teringettét,
Nem jönnek a latrok,
Hogy őt megégessék?

JOHANNA

Nem jönnek, nem jönnek,
már hogy is jönnének,
Alapost a kancsó
Fenekére néztek.
Félórája várok,
Még senki se látszik,
Azt hiszem, a társulat
Egytől egyig alszik.

KIKIÁLTÓ

Drága jó közönség!
Várjunk még kicsinykét,
Nem oly könnyű dolog
A színész-mesterség...

Annyi-annyi próba,
Maszkkal veszelődés,
Rendezői tanács,
Egymással törődés...

Biztos vagyok benne,
Azonnal kezdhetünk.

I. NÉZŐ (FIATALEMBER)

Fél nyolc is elmúlt,
S hétre szól a jegyünk.

KIKIÁLTÓ

Türelem, türelem!
Nincs még veszve semmi,
Meg tudjuk mi nélkülük is
Johannát égetni.

I. FÉRFI

Nézd milyen csinos lány,
Nincs tizenhat éves...
A világ kincséért,
Dehogy égetném meg.

KIKIÁLTÓ

Felteszem a kérdést
Hölgyeim, uraim,
Bármilyen szokatlan,
Bármilyen fura, ím

Önöké lesz a szó,
Önök ítélnének,
Miért, vagy miért nem
Ég el ez a gyermek.

Természetes, és ezt
Senki se feledje,
Segítőknek a pénztárnál
Visszajár a pénze.

Az sem baj, uraim,
Ha a históriát
Messze elkerüljük,
Nem követ el hibát,

Az, ki megteremti
A mai Johannát.
No, csak rajta, rajta,
Elnyeri jutalmát...
(csend)

Senki sem próbálja?
Elő, becses eszem,
Csak a befektetést
Segítsd viisszaszednem.

(a színpadra szólított férfiakhoz fordul)
Önöknek fizettem,
Ezt el ne feledjék,
Megsegíteniük
Bajban kötelesség.

I. FÉRFI

Megteszünk mi mindent,
Ami tőlünk telik...
De a gázsi kevés,
Ha még százat kerít...

KIKIÁLTÓ

Hogyne kerítenék!

Máris itt a százas.

2. FÉRFI

Ígérni nem tudunk,

De jó munkát várhat.

Én leszek az első,

Bár hálátlan szerep...

KIKIÁLTÓ

De ez a dicsőség!

Bátran próbálja meg.

2. FÉRFI

Nem vagyok híve

Színpadi játéknak...

mondd, kislányom, tényleg

Johannának hívnak?

JOHANNA

Apám találta ki

Ezt az ósdi nevet,

És rám akasztotta,

Legyen szent a gyerek.

2. FÉRFI

Szóval Johanna vagy.

Szereped feledd el,

Beszélgessünk úgy most,

Mint ember az emberrel.

Több értelme is van,
(*a közönségnek!*)
Ha már összejöttünk
Egymás véleményét
Jobban megismerjük.

KIKIÁLTÓ

Persze nem oldottan,
Szép drámai nyelven,
Ahogy megkívánja
A szokás, az illem.

2. FÉRFI

Ha úgy kérik, legyen,
Én még azt se bánom.

KIKIÁLTÓ

Kezdődjék a játék!
Egy, kettő és három!

1. FÉRFI

Senki sem kíváncsibb
Nálam, de remélem
Dűlőre jutunk majd.
Kezdjük tán mesével.

(*A kikiáltó ceruzával írt hevenyészett plakátot
biggyeszt ki: TÖRTÉNELEMÓRA*)

2. FÉRFI

Katonák vonultak végig Európán.

1. FÉRFI

Te még nem éltél, Johanna.

2. FÉRFI

Győztesek vonultak végig Európán.

3. FÉRFI

Te még nem éltél. Johanna.

2. FÉRFI

Halottak vonultak végig Európán.

A HÁROM FÉRFI EGYÜTT

Te még nem éltél, Johanna.

1. FÉRFI

Vérző fejjel tántorogtunk haza,
És irgalmatlanul józanok voltunk,
És irgalmatlanul kiégettek.
Testünk megtört, lelkünk kiégett.

3. FÉRFI

Családunkat vagy megtaláltuk, vagy nem.
Az anyánkat vagy megtaláltuk, vagy nem.

2. FÉRFI

És akkor is,
Csak azért is, kezünkbe ragadtuk az ásót,
A csákányt, a vakolókanalat, a kalapácsot.
Csak azért is megmarkoltuk a munkát, és
énekeltünk.
Napok alatt felépítettük ezt a világot.

3. FÉRFI

Napoknak tűnő évek alatt.

JOHANNA

Világotok nem az én világom.

2. FÉRFI

Johanna!

Nem magunknak építettük, hidd el,

Öregszünk, csontjaink meszesednek,

Lassan már elakad szavunk,

Nektek dolgoztunk, gyermekeinknek.

1. FÉRFI

Hálátlan vagy, Johanna!

S hálátlanok vagytok mindannyian,

Elkényeztetett nemzedék...

Izmainkból szívtátok a vért,

És arcotok lassan megfeketedett.

JOHANNA

Készen kaptuk ezt a világot, igaz,

De világotok nem a mi világunk.

Megteremtettétek nekünk anélkül,

Hogy megismertetek volna minket.

Mi nem olyanok vagyunk, mint ti,

Nem is olyanok, mint szeretnétek.

Ti testetekben hordjátok az átkot,

Nekünk lelkünket tölti be.

3. FÉRFI

Miféle átok, Johanna?
Ezüsttálon kaptátok a létet,
Kenyereteket sohase mértük,
Arcotokon csak mosoly lehet,
Ezüsttálon kaptátok az eszmét.

JOHANNA

A térre mentem, mint gyerek, nem is rég,
Labdázni kezdtem, és a föld alól
Egy sárga csontot rúgtam napvilágra,
Emberi csont volt.
Négy éves koromban éjjel
Autó állt be a ház elé,
S a szomszéd bácsi többé
Nem jött haza.
Az óvodában énekeket tanultam,
S ma már nevetség arról beszélni,
Kikről és hogyan szólt az ének.
Az eszme mindig változott
Bár mindenki állandónak hazudta
Ó ti nem is sejtitek, hogy mennyi,
mennyi emlék formálta ki a létemet.

2. FÉRFI

Nem érted, jaj, nem érted ezt a világot,
Johanna, arcodon halál virágzik,
Melledre képzelt árnyak nehezednek,

Acélbimbó vagy, kinyithatatlan.
Gyerek vagy még Johanna, de félő
Hogy felnőtt már soha nem leszel

JOHANNA

Olyanná, mint ti, biztos nem leszek.

1. FÉRFI

Rosszak vagyunk tán, bűnösök?

JOHANNA

Nem, azt nem hiszem.

3. FÉRFI

Akkor miért nem fogadsz el minket,
Hiszen érted tettünk mindent,
Amiben értelme volt életünknek.

JOHANNA

A magyar kormány megszavazta
A zsidótörvényt.

Akkor ti mit csináltatok?
Hitler megtámadta Európát.

Akkor ti mit csináltatok?
Elvérzett Lengyelország.

Akkor ti mit csináltatok?
A német hadsereg

Moszkva felé menetelt.

Akkor ti mit csináltatok?

Kassára német bombák hulltak.

Akkor ti mit csináltatok?

Hadat üzent Horthy a fél világnak,
Oroszországnak, Amerikának,
Angliának, a franciáknak.
Akkor ti mit csináltatok?
Kiirtani hurcoltak népeket.
Akkor ti mit csináltatok?

2. FÉRFI

Igazságtalan vagy Johanna

JOHANNA

Vágóhídra hajtottak titeket,
Rossz szereléssel a Don felé,
Testvéretek karotokban halt meg.
Akkor ti mit csináltatok?
Megverték benneteket,
Végigverték Európán.
Akkor ti mit csináltatok?

1. FÉRFI

Katonák voltunk, parancsra tettük,
És nem láthattunk semmit se tisztán.

JOHANNA

És akik itthon voltatok,
látva hogy kirabolják országotok,
És dühöng a terror, mint felbőszült barom,
Akkor ti mit csináltatok?
S amikor a bizalmatlan állat,
A szövetséges birodalom

Elözönlötte utcáitokat,
Akkor ti mit csináltatok?
Amikor csak azt nem ölték
Karszalagos banditák,
Aki nem került eléjük,
Akkor ti mit csináltatok?

2. FÉRFI

Johanna, nem érted a világot,
Ítélni nincs jogod.
A kor mindig meghatározza az embert,
S a kegyetlen kor kegyetlenné alázza,
Mert szembeszállni véle nem lehet.
Légy bármilyen jó és becsületes ember,
Meggyaláztatol, de nem tiéd a felelősség.
Johanna, te olyan dolgokért hibáztatsz,
Amely nem a mi bűnünk, és nem is hibánk.
A mi ártatlanságunk áldozat volt csupán,
Keserű és meg nem hallgatott imádság.
Azt hiszed, a vérünk nem forrt fel,
Látva az állati bűn tobzódásait,
És nem szorult ökölbe kezünk, szívünk?
De mit tehattünk, bár bűnrészünk súlyos,
Felelősség nem terhelheti a lelkünk

JOHANNA

(fellép a máglyára, gúnyosan)
Akkor rajta, gyújtsátok meg a máglyát,

Én mondom nektek, tehát
Csak enyém a felelősség.

2. FÉRFI

Az egész más, Johanna

3. FÉRFI

Ne légy szemtelen

1. FÉRFI

Ne vegyétek komolyan, könyörgöm,
Idegbajos, bolond...

3. FÉRFI

Beszél a vakvilágba,
Meggondolatlan és igazságtalan.

JOHANNA

Bolond nem vagyok,
És még kevésbé igazságtalan.
Szavaimnak súlyos értelme van,
S nem én érzek egyedül így,
Így véli minden fiatal,
Ha megfogalmazni nem tudja is.

1. FÉRFI

Ne általánosíts magadról,
Egzaltált hülye!

2. FÉRFI

Súlyos minden szavad, Johanna,
De megfontolandó.

3. FÉRFI

Marhaság, ha mondom,
Ne dűlj be neki,
Lelkes, mert fiatal,
De lelkesedése tévútra viszi.

I. FÉRFI

Rosszindulatú és gyűlölködő,
Mint minden fiatal.
Hálátlan,
S ennek leplezésére
Ellenünk szaval.

JOHANNA

Ellenetek én?
Ó, hát értitek ti
Azt a fájdalmat, amit érzek,
Azt az úrt, melyben elveszek,
A magányt, mely mindennél
Hatalmasabb.

I. FÉRFI

Most jön a nagy lelki szöveg,
A magam részéről elmegyek,
Ez a vita lezárhatatlan.

3. FÉRFI

Ne menj még, várjuk ki a végét...

I. FÉRFI

De a vitát befejeztem,

Hülyével nem vitatkozom.

KIKIÁLTÓ

(besettenkedik)

Hölgyeim és jó urak,

Drága barátaim!

Remélem, jól szórakoznak

A vita szavain.

De figyeljék, szegény

Szereplők szomjasak,

A torkuk kiszáradt,

Tán rá is gyűjtanak...

Vagy unják is immár

Az építő vitát?

Ezért hoztam nekik

Cigarettát, piát.

És egy pakli kártyát,

Ha ultizni tudnak,

Híjával nem lesznek

Gondoskodásunknak.

Önöket megkérem,
Maradjanak itt benn,
Nem tartunk szünetet,
Csak ezeknek itten.

De nehogy a hölgyek
Elunják magukat,
Élvezik addig is
Gondoskodásunkat,

Hallgassák meg, kérem,
Szörényi Leventét,
Nem lelni most sehol
Derekabb leventét...

S míg gyönyörű dalát
Zengi hanglemezeről,
Gondoskodnom kell az
Átdíszletezésről.

(Szörényi-Bródy: Eltávozott nap, Hajnali lány)

*(A KIKIÁLTÓ átdíszletez, az Atomklub plakátját a
másik oldalra viszi, helyére két új plakátot tesz, az egyik szö-
vege: AKARJA TUDNI, MILYEN EGY ZSARNOK-KÉP-
ZŐ ISKOLA? NÉZZE MEG BALATON PÉTER GLO-*

BUNIA CÍMŰ DRÁMÁJÁT; a másiké: NYUGALOM, NYUGALOM! TUDÓSOK KISZÁMÍTOTTÁK, HOGY AZ ATOMHÁBORÚBAN NEM HAL MEG OKVETLENÜL MINDENKI! KÖSSÖN ÉLETBIZTOSÍTÁST!

(A három férfi kártyázik, dohányoznak. Johanna mellettük áll, kibicel, a zene ütemét átveszik mozdulatai. A kiáltó munkáját elvégezvén, szintén odaáll. A zene végén.)

KIKIÁLTÓ

Megvallom, uraim,
Azért volt a szünet,
Hogy törhessem addig
Azon a fejemet,

Hogyan is folytassuk...
Mert hát az nem vitás,
Rögtönzött darabunk
Sem lehet rossz, hibás,

S bebiflázott szöveg
Könnyebben hangzik el
Mint a saját nézet,
S kétesebb a siker.

De ettől nem félek,
Ismerve önöket!
Mindig felkarolták
A kísérleteket...

A második részben
Johanna beszél majd,
Lefesti azt a világot,
Amit ő jónak tart.

Segítségére lesz
Egy tetterős ifjú,
Szép nyílt tekintetű,
Acélkemény izmú.

Megfontoltabb, mivel
Már huszonhat éves,
És világot látott...
No, róla elég lesz.

Megismerik hamar,
Tapsolok és itt lesz.

(tapsol, Fiatalember = 1. néző feljön a színpadra)

FIATALEMBER

Johanna, beszélj hát!
Kérlek, mondd el nekem,
Mit szeretnél, hogy világunk
Boldog és szép legyen?

JOHANNA

Még fiatal vagyok,
És elképzelésem hiányos.
Csak azt tudom, hogy
Sokan jobban élnek,
Boldogok pedig fiatalok.

FIATALEMBER

És kik azok, Johanna?

JOHANNA

(álmodozva, naivan)
Keveset tudok,
De szívesen mennék San Franciscóba,
Virággal a kezemben...
Ó, az olyan, az a város,
Mint a virágok háborúja,
Szép, tiszta és természetes,
Harc a legszebb eszközökkel
A kegyetlen világ ellen,
A tiszta ifjúság
Vidám háborúja!

FIATALEMBER

Vidám háború?

Ezt nem ismerem.

De San Franciscóban jártam, egy éve már,

És a város medve-szívében feltöltöttem magam,

Mint óriási hús-akkumulátort,

A legteljesebb feszültséggel.

A betyárcsárdák romantikája bujkált bennem,

A beton-acél-üvegbarlangok gyomrában,

S gyertyafényt véltem felvillanni az utcákon este.

Tévedtem.

De gyönyörű rajzokat láttam a francói pincefalakon,

Ragyogó szemű nőket, lángtestű akrobatákat,

És csodálatos virágokat,

mert a virágok itt mindennél szebbek.

San Francisco!

Már láttalak,

Feküdtem mocskos lebujaidban, LSD, marihuána,

S kielégítettem virágtő-ágyékú lányaidat,

Borzasztó nevetésük megégettem a bőröm,

Ó, de védtelenek voltak...

Húsz nap volt, de tökéletesen megismertelek,

Mert elrejtetted arcodat, hogy könnyebben megis-

merhesselek,
S harminchat dolláromért te is megismertél,
Mert nem láttam a várost,
Csak téged, lélek-San Francisco,
Nyomor-mennyország
Sebes hasú kurvák mennyországa,
Jaj, te elveszett Európa lázálma.

Nincs már, nincs már semmilyen méltóságod,
A tinófejű banda felkavarja
Leüledni kész álmainkat,
És gyomrukat kiszakítja az Éhség,
A Hiány, a sehova se tartozás,

S makacs tagadásuk már-már
Kétségbe vonja létezésük is.

Amikor elhagytalak, csendben aludtál,
Szemedben az LSD virágporával gyönyörű voltál,
És halott.
San Francisco!
Egyetlen látomás, egyetlen éjszaka!
A kiábrándulás borától részegen
Engedj haza!

(vált, Johannához)

Vidám háború?
Ilyet nem ismerek.
De láttam a hullákat szeretkezni,
Ágyuk papírból volt, és virágsziromból.

JOHANNA

Áthevült az arcod.

FIATALEMBER

Megvallom, lelkesedtem én is,
De már lelkesedni nem tudok,
Sőt, bár sajnálom őket,
Ostobának érzem lázongásukat.

JOHANNA

Ostobának? Nem hiszem.
De ha az ő életük se teljes,
Nem tartozom közéjük.

Meg kell találnom azt a helyet,
A földön bárhol, bármikor,
Ahol a teljesség uralkodik,
S a nap fényénél fényesebb
Az emberek tekintete.

FIATALEMBER

Hagyd ezt, Johanna!
Sehol a földön
Nem találsz ilyen helyet,

Mert sehol sincs...
Álmodozol,
De álmaidnak logikája nincs,
Hogyan várhatnál beteljesülést.

JOHANNA

Tudom, hogy szándékosan okos,
És őszintén beszélsz.
De elhinni nem fogom
Neked sem, senkinek sem,
Hogy a belenyugvás lenne csak az ír.
Te többet láttál és okosabb vagy,
De a szíved idomult a többiek szívéhez,
Csak magyarázni tudsz,
De a világot nem magyarázni kell!
Mivel felelősek vagyunk a jövőért,
Megváltoztatni kötelesség.
De hogyan? S milyen legyen ez az új világ,
Ezt kéne tudnom, hogy cselekedjek.

FIATALEMBER

Johanna, a világ megváltoztatása
Sohasem lehet napok vagy évek kérdése...

1. FÉRFI

Piros negyvenszáz ulti, kiterített durtmarsch!

3. FÉRFI

Kontra!

I. FÉRFI

Rekontra!

FIATALEMBER

Nagy játszma lesz,
Ne nézzük inkább őket, Johanna?
Te álmodozol csak, s gondolod,
Álmaid beteljesüléséért
Mindenki lelkesedni fog.
De álmai mindenkinek vannak,
S ahány az ember, annyiféle álom,
A nagy egészből csöppnyi rész,
Ami megegyezik...
Azt kell megragadni,
Az lesz az alap, melyen az új világ felépül,
Lassan, századok alatt.

JOHANNA

Értem, értem, értem!
De azt mégsem hiszem,
Hogy addig nem lehetek boldog,
Addig viselem az átkot,
Mint farsangkor fekete maszkot,
S magányomról leperreg minden mosoly!
Bár nem tudhatom,
Miért születtem ilyen védtelennek,
Azt hiszem, a bűnös nem én vagyok.
Akartam én olyan lenni, mint ti,

(a fiatalember elmegy kibicelni)

S hazugságra kényszerítettetek.
Akartam boldog lenni a szerelemben,
S az abortusz-bizottságokon kívül
Csak a kiszolgáltatottságot ismerem.
A nők kristály-gyöngycsepp koronával átkozódók,
Duplán nehezebb a sorsuk és duplán sivárabb.

És jaj, már hitem sincsen.
Én akkor születtem,
Amikor a hitetleneket fekete gépkocsin vitték
Hitet tanulni,
Kötelező-hitben növekedtem...
Jaj, de hova szálltak arcomról a rózsák?
Tanúim, ügyészeim, bírám és védőim vagytok,
Mondjátok meg, hogy mit tegyek!

Senki se szól?
Lássátok, arcomon vörös veríték,
Mint Krisztusotokon,
De önmagam Krisztusa sem lehetek immár,
Lejárt a megváltók kora.
Csak állok és nem lesz több szavam,
Már köd jön és vihar.

1. FÉRFI

Ha bemondom a piros ultit, akkor megkontrázzátok.

Ha nem mondom be a piros ultit, sima passzot játszunk.

De ha ezt teszem le...

FIATALEMBER

Szerintem a passzt kell játszani,

És az úr tök ultira veszi,

És ha letesz, tán jobb lesz a lap...

3. FÉRFI

Kibic, kuss!

(Csend van, kínos csend. Johanna cigarettára gyűjt, a férfiak kártyáznak. A kikiáltó menti meg a helyzetet, hatalmas plakátot cipel be. A plakát szövege: VIRÁGBARÁTOK FIGYELEM, A SARKI ZUZMÓ TÚLÉLI AZ ATOMTÁMADÁST IS! SARKI ZUZMÓT MINDEN CSALÁDI HÁZ ABLAKÁBA! AKI A VIRÁGOT SZERETI, ROSSZ EMBER NEM LEHET!)

KIKIÁLTÓ

Ejnye, de nagy a csönd!

Önök unatkoznak?

Nekem pedig folyton

Új plakátot hoznak...

Egy úr az imént is
Kezembe nyomta ezt,
Barna ruhában volt,
Nyakában nagy kereszt.

A virágbarátok
Jó emberek minden!
Nagy virágbarát volt
Simmelweis és Hitler...

De az utóbbiról
Azt tartja a fáma,
Hogy csak babonából
Volt pár szál virága...

Épp ezért sokáig
London, New York hagyta,
Kisdéd játékait
Nyugodtan folytassa,

Az jó ember, mondták,
Semmi gondunk rája,
Rosszat nem tehet a
Virágok barátja...

No, de hagyjuk, rég volt
(s egyébként is hiba),
Szabad színházunkban
Bűn a politika!

Most pedig, jó urak,
Drágalátos hölgyek,
A darab utolsó
Akkordjai jönnek.

Van egy szabad székünk.
Vajon ki ül oda?
Van egy nagy ötletem,
Majd a szerző maga!

Ha a darabját ma
Nem is mutattuk be,
Fémjelezze játékunk
Nagybecsű személye!

Ha holt Johannákról
Tud darabot írni,
Egy élő kislánnyal
Dűlőre fog jutni.

Íme, itt jön, itt van!
Látszik rajta: zseni!
Ő fogja az előadást
Végképp megmenteni.

SZERZŐ

Szeretettel üdvözlök mindenkit!

A SZÍNPADON LÉVŐK

Jó estét! Tiszteltetem! Hogy van? Szervusz, stb.

SZERZŐ

Végignézttem eddigi játékukat,
Nagyon jól szórakoztam, de egyet nem értek.
Önök nem tudják megégetni Johannát,
Mert valamennyien tudják, hogy ártatlan.
Miért nem akarnak akkor segíteni rajta?

2. FÉRFI

Megpróbáltam, más nyelven beszélünk.

1. FÉRFI

Nem hallgat a szóra, messze került tőlünk.

3. FÉRFI

Erőpocsékolás, ha vele vesződünk.

FIATALEMBER

Kedves lány, csak anarchista, szédült.

SZERZŐ

Tehát lemondtak Johannáról,
Magára hagyták, bár úgyis magányos,
És önök most nem szégyellik magukat!

Kártyáznak...

Ne hozzak egy sakkot?

I. FÉRFI

Az bizony jó lenne,

Ez a fiatalember folyton beleszól a játékba,

Lekötelezne, író úr,

Ha játszana vele egy-két partit.

KIKIÁLTÓ

Hipp-hopp, itt a készlet!

Fel is állíthatom...

Hadvezéri játék,

Mondta Napóleon.

SZERZŐ

Fölösleges felállítania,

Nem érek rá sakkozni,

Johanna miatt jöttem.

JOHANNA

Téged még érdekel, amit mondok?

De lásd, kifogytam a szóból,

A szám kiszáradt.

SZERZŐ

Igyál tán vizet...

(tölt, átadja)

JOHANNA

Köszönöm, kicsit jobb.

De nincs mit mondanom,

Elmondottam mindent,
Most sírni szeretnék.

SZERZŐ

Johanna, úgy vélem, korai még a sírás,
Hátha tudok segíteni rajtad.

JOHANNA

Ha nincs ötleted, amivel segíthetsz,
Nem tudsz segíteni,
Mivel magam sem tudom, mi volna a segítség.

SZERZŐ

Magad sem tudod, miben segíthetek,
Mégis meg kell találnom a módját.
Nem lehetsz ilyen boldogtalan,
És korosztályod, az elveszett fiúk, leányok
Arcán sem virágozhat örökké a magány,
Meg kell találnotok egymást.

JOHANNA

Tudod, hogy az nem segít.
Ha együtt vagyunk, csak sokszorozódik a magány,
Még szeretkezés közben is távol vagyunk egymástól,
Mint a Jupiter és a Nap.
Mert nem tudunk mi már egymáson segíteni,
Csak panaszkodni tudunk és gyűlölni,
S vidámságunk olcsó, kierőszakolt.

SZERZŐ

Pedig megvan mindenetek?

JOHANNA

Mindenki mondja ezt,
De tudod, hogy nekünk ez természetes,
Mert mi így születünk.

SZERZŐ

Tanácstalan vagyok.
Tanácstalan vagyok.

JOHANNA

Nagyon kérlek, próbálj meg mindent,
Te vagy az utolsó, aki törődik velem.

SZERZŐ

Szakértőket kell megidézni,
Hátha van ötletük, tanácsuk,
Nálam sokkal okosabbakat,
Hátha az ő agyukban kész
A megoldás.

JOHANNA

Próbáld meg ezt is
Talán nem utasítanak el

SZERZŐ

Szakértőnek idézem Johanna ügyében
Az Istent.

KIKIÁLTÓ

A szakértő nem jelentkezik

SZERZŐ

Elhalálozott.

(csend)

Szakértőnek idézem Johanna ügyében
Jean-Paul Sartre Nobel-díjas író,
A híres filozófust.

KIKIÁLTÓ

A szakértő nem jelentkezik.

SZERZŐ

Nevetőgörcsöt kapott?

(csend)

Szakértőnek idézem Johanna ügyében
Marx Károlyt.

JOHANNA

Ez az utolsó lehetőség?

KIKIÁLTÓ

A szakértő még gondolkodik.

SZERZŐ, JOHANNA, KIKIÁLTÓ

A szakértő még gondolkodik.

SZERZŐ

Hallottad, Johanna?

Karl Marx még gondolkodik,

Van még reményed.

JOHANNA

Tehát várjak még...

Újra várok, és újra reménykedem csak,

Becsukódtak az ajtók.

SZERZŐ

Egyiken nem fordult a kulcs...

JOHANNA

Ó, hát nincs biztosíték rá,

Hogy valaki igazán utat mutat...

SZERZŐ

Magadnak is keresni kéne az utat.

2. FÉRFI

Ezt én is mondtam.

1. FÉRFI

Beszélj csak,

Majd elbukod a betlit.

KIKIÁLTÓ

Hölgyeim, uraim,

Véget ér a játék.

Engem is csupáncsak

Egy feladat vár még,

Lezárva a vitát

Szépen elbúcsúzzak,

S bölcselő szavakkal

Epilógust mondjak.

Mint önök is látták,
Kijövünk mi szépen,
Túlteszünk akárkin,
A legjobb színészen.

Köztünk legyen szólva,
Jó volt ez a móka,
Meg is ismételném,
Hogyha volna módja.

Okos gondolatok
Vetődtek felszínre,
Bár nem is feleltünk
Helyesen mindenre,

Sőt valamire a
Végén sem feleltünk,
Ezt az előadást
Mégsem feledhetjük.

Remek gondolat volt,
Ki mástól, mint tőlem,
Jól is szórakoztunk,
S megmaradt a pénzem.

És tudom, nincsenek,
Akik azt kívánnák,
Mégis égessük meg
A kicsi Johannát.

De kis is égetné,
Olyan szépen beszélt!
Duplán kapja meg majd
A gázsija – felét.

Én el is búcsúzó,
Drága közönségem,
Csak ezt a plakátot
Kiakasztom szépen.

*(Minden jel arra mutat, hogy vége van az előadás-
nak. A kikiáltó hajlongva távozik, a színpad elsötétedik,
csak egy fejflektor marad a szerzőn. A nézőtéri világítás
kigyullad. Az utolsó plakát szövege: VÁSÁROLJON BA-
GAROL CIPŐ-PASZTÁT, SUGÁRBIZTOS! Halkan
zene indul, XIV. Napóleon.)*

SZERZŐ

Tisztelt közönség!
Álljanak meg egy szóra!
Nem égettük meg a lányt,
Tehát él Johanna.

Nem is kérdezzük már,
Ki égeti meg őt,
Fontosabb kérdés áll
Most önök előtt.

Nagyon kérem,
Gondolkodjanak azon:
Ha senki sem égeti meg
Johannánkat,
Ki fogja őt megmenteni?

*(A zene kibírhatatlanul felerősödik,
a közönség elmenekül.)*

A kikiáltó a kijárat ajtóban áll, pénzt kalapoz.

VÉGE

Gyimesi László korábban megjelent könyvei

- Idegenvezetés (versek) Neapolis 1993
- A láthatatlan kert (versek) Littera Nova 1995
- Aquincumi ősz (versek) Littera Nova 1998
- Visszatérés Na'Conxipánba (versciklus) Littera Nova 1998
- Varga Rudolf – a pimasz p/r/olihisztor (kismonográfia) Bíbor 2000
- Vándorok nem raknak várat (válogatott versek) Littera Nova 2000
- Kérdezd meg Bulendát! – Sörkeksz a Vakegéből (tárcák) KKDSZ 2002
- Falfirkák a közfürdőből (versek) Z-könyvek 2004
- Még egy kört, Bulenda! – Sörkeksz a vakegéből II. (tárcák) KKDSZ 2004
- Beküldjem értetek a medvét? (regény) Littera Nova 2004
- A varázsló vendégei (mese-füzér) Alterra 2006
- Óbuda itt, belül (válogatott versek) Littera Nova 2006
- Az eldöntött idő (versek) Littera Nova 2007
- A póttartalékos pokoljárása (esszé) Orpheusz 2008
- Benéz a szörny is (versek) Littera Nova 2008
- Akkor most repültem, vagy nem repültem? (regény) Littera Nova 2008
- Az elegáns bozótharcos (esszé) Herendi 2010

- Az ember, aki lejött a hegyről (regény) Littera Nova 2012
- Ez egy másik folyó (versek) Littera Nova 2013
- Táviratok Na'Conxipánból (versciklus) Littera Nova 2013

Tartalomjegyzék

Ajánlás.....	7
Lectori salutem.....	10
Versek.....	17
Horatius Óbudán.....	18
Aquincumi ősz.....	19
Pannon triptichon.....	24
Május, Pannónia.....	24
Párbeszéd Pannóniában.....	26
Rabszolgák naphimnusa.....	28
Ave Maecenas!.....	29
Aquincumi ekloga.....	31
Bámul a báva bakancsos.....	34
A Medveisten bekukkant Aquincumba.....	36
Horatius-apokrif.....	38
Elődeim, rómaiak.....	39
Aquincumi jegyzetfüzetemből.....	40
Kezedben égő pántlika.....	42
Florália.....	43

A színpad szélén.....	47
------------------------------	-----------

Aquincumi passió.....	49
------------------------------	-----------

I. Stáció.....	54
II. Stáció	57
III. Stáció.....	58
IV. Stáció	59
V. Stáció.....	61
VI. Stáció.....	63
VII. Stáció	64
VIII. Stáció	64
IX. Stáció.....	66
X. Stáció	66
XI. Stáció.....	68
XII. Stáció.....	69
XIII. Stáció	72
XIV. Stáció.....	74
Befejezés.....	75

Saturnalia.....	77
------------------------	-----------

1. Jelenet	79
2. Jelenet	80
3. Jelenet	83
4. Jelenet	87
5. Jelenet	88
6. Jelenet	93

7. Jelenet.....	97
8. Jelenet	99
9. Jelenet	103
10. Jelenet	106
11. Jelenet.....	113
Sógort Jupiternek!	117
1. Jelenet	120
2. Jelenet	123
3. Jelenet	127
4. Jelenet	129
5. Jelenet	133
6. Jelenet	136
7. Jelenet.....	139
8. Jelenet	142
9. Jelenet	145
10. Jelenet	152
11. Jelenet.....	153
12. Jelenet	158
Epilógus.....	165
Epilógus.....	166
Miért vagyunk felelősek.....	167
Gyimesi László korábban megjelent könyvei	214

